

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIALIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Rózsa-utca 29. szám.
Telefon: 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

A drágaságról.

Irta: dr. Thirring Gusztáv.

Évek óta érezzük az életnek a drágaság okozta megnehezülését, évek óta tárgyalnak e kérdésről hatóságok és társadalmi testületek, de javulást nem látunk, ellenkezőleg: a drágaság állandóan fokozódik. A miniszterelnök még 1908 elején felhívta az összes törvényhatóságokat, hogy azon intézkedésekre vonatkozólag, melyeket a legfontosabb élelmi cikkek, a tüzelőanyagok árának és a lakásbéreknek olcsóbbá tétele céljából szükségesnek tartanak, javaslatot tegyenek; ankét is ült össze és tárgyalta e kérdéseket, de kézzelfogható eredményről alig számolhatunk be. Pedig a lakásügy tekintetében nagyarányú tevékenység indult meg; a kormány kistérségi munkástelepe és a székesfőváros kislakás-építkezései számottevő alkotások, a lakásbérek még sem szálltak alá, sőt inkább még emelkedtek, az akciónak egyedüli eredménye a már szinte türhetetlen lakásszükség pillanatnyi megszüntetése volt. Az élelmiszerek drágasága ellen is történtek intézkedések; e téren a budapesti községi kenyérgyár némi eredményt is ért el, de termelőképessége sokkal kisebb, semhogy gyökeres orvoslásra vezethetne; a tej, a hús és a többi élelmiszerek árai tekintetében még ennyi eredményről sem szólhatunk. Nem is szabad hinnünk, hogy hatósági intézkedések rögtönös hatást gyakoroljanak, hiszen világos, hogy csak hosszú időn át minden irányban folytatott tevékenység érhet el oly eredményeket, melyek érezhetőleg csökkentik a magas élelmiszer- vagy lakásárakat, a drágaság tehát még sokáig aktuális kérdés fog maradni.

Nem szabad azonban azt sem hinnünk, hogy a drágaság kizárólagos vagy speciális magyar baj; világszerte mindenfelé ugyanazzal az emelkedő irányzattal találkozunk, mely hazánk népességét is sújtja, de a baj talán sehol sem érezhető annyira, sehol sem nehezedik oly súlyosan a népeiségre, mint hazánkban, mert a külföldnek sokkalta kedvezőbb kereseti viszonyai mellett a drágulás sem oly sújtó, mint nálunk. Hazánkra nézve kedvezőtlenek a viszonyok még azért is, mert nálunk — kivált a lakások tekintetében — nemcsak az árak már magukban véve igen magasak, de az árakban beállott fokozódás is jelentékenyebb, mint a külföldön.

Egy más alkalommal¹⁾ már kifejtettem és statisztikai adatokkal illusztráltam a drágaság kérdését a lakásbérek és az élelmiszerek árai tekintetében. Ezekből az adatokból kiderült, hogy Budapesten a legkisebb, 1—2 szobából álló lakások átlag 40—45 százalékkal drágábbak, mint p. o. Lipcsében s a középnyagyságúak is 20—30%-kal kerülnek többre. Igaz, hogy az utolsó évek folyamán a lakbérek majdnem mindenütt drágultak, de a drágulás aránya és tendenciája nem azonos; több helyütt csak a nagyobb lakások drágultak, Berlinben az egész vonalon megvan ugyan a drágulás, de ez egyáltalában nem jelentékeny, Boroszlóban csak a legnagyobb lakásoknál tapasztalható mérsékelt áremelkedés. A nagyobb német városokat sorra véve, azok közt egyetlen egyet sem találunk, melyben az egyszobásnál nagyobb lakások bérei Budapestéit elérnék, vagy akár csak megközeleltenék s konstatálhatjuk, hogy a lakásbérek emelkedése az utolsó években sehol sem volt oly nagy, mint Budapesten.

E nagy drágaság okairól már annyit irtak, hogy ismétlésekbe esném, ha e kérdésre itt rátérnék. Utalni akarok azonban arra, hogy az okok kutatásánál eddig — nézetem szerint — nem elég figyelmet fordítottak az építőszabályzat egyik hiányára, mely fővárosunk egész építkezésén érezteti hatását. Minden nagyváros építőszabályzata a város területének egyes részeire, fekvésüknek és természeti viszonyaiknak megfelelő építkezést ír elő, mely természetesen a központból a periferiák felé mindinkább kisebbedő, a családi házakhoz közeledő épülettípusokat tételez fel. A budapesti építőszabályzat — egyes, szűken határolt kisebb területektől eltekintve — mindenütt bárminő építkezést enged meg, helyesebben mondván lehetővé teszi, hogy 3—4 emeletes bérházak bárhol épüljenek, a Belvárosban éppen úgy, mint az Angyalföldön vagy a Németvölgyben. Ez a fonák szabály eredményezte, hogy egyes, túlnyomólag családi házakból álló kertes városrészek a nagy bérkaszárnnyak sűrű tömegeivel építettek körül, úgy hogy helyenként a külső részeken ugyanakkora népsűrűség állott elő, aminőt másutt csak a belvárosban lehet találni. Ha ez már szépészeti, közegészségügyi és városszabályozási szempontból sajnálatos, úgy egyenesen kártékony a telekárképződés tekintetében, mert oly óriási telekspekulációt tett lehetővé, mely végeredményben csakis a lakások drágaságát idézheti elő. Ha az építőszabály a külső periferiák felé csak kisebb, vagy éppen családi házak építését engedné meg, ezzel a telekárak óriási felcsigázását egyszerűen lehetetlenné tenné, mert elesszén a nagy bérkaszárnnyak építésének lehetősége, a telekért sem fogná senki azt a nagy árat megadni, melyre a bérházépítéssel való spekulációnak ma természetesen vezetnie kellett. A telkekkel való spekuláció, a telek árának sokszor mesterséges felferése, nézetem szerint a lakásdrágaságnak egyik jelentékeny és olyan tényezője, mely kivált a családi házak és kislakások építését akadályozván meg, a lakásbérek drágulásához nagy mértékben járul hozzá. Ez sem kizárólagos budapesti specialitás; a világirodalom tanuskodik róla, hogy előfordul minden nagyvárosban és előfordult évtizedekkel, sőt évszázadokkal ezelőtt is és nagyon sokfelé ismétlődik az a jelenség, hogy a háztulajdonosok a béreket felemelik, midőn az állam vagy a város a köztisztviselők fizetését megjavítja, felemelik anélkül, hogy ingatlanuk megterhelésében valami vál-

¹⁾ Városi Szemle, 1908. 104—112. és 197—203. lap.

tozás állana be vagy ők ezen béremelés fejében többet vagy jobbat nyújtanának, mint azelőtt. Wagner Adolf, a kitünő német közgazda írja, hogy midőn a német-francia háború dicsőséges lefolyása Németországban a pangó gazdasági helyzetet egy csapásra megjavította, a háztulajdonosok 10, 20 és több százalékkal emelték a lakások béreit. »Minek tulajdonítható e béremelés?« kérdi Wagner. A telek- és háztulajdonosok talán valami előnyben részesítették lakóikat? Vagy mit tettek ők tulajdonképpen a háború alatt? Egyszerűen nyugodtan ültek. A német hadseregnek világra szóló diadalai folytán tegnaptól mára jelentékenyen meggazdagodtak. S míg a vitéz katonák vérüket ontották a csatamezőn, a kényelmesen pihenő háziurak 20—30 százalékkal srófolták fel a harcosok otthonmaradt családjainak lakbérét vagy egyenesen felmondták lakásaikat.

Budapesten hasonlóképpen a legkülönbözőbb külső körülmények szolgálták okul a lakások béreinek nagy felemelésére, mely azonban itt az utolsó néhány évben nem 20—30, hanem 50, sőt 70 százalékra is rúgott. Első sorban a nagy lakáshiánynak tulajdonítandó a határtalan lakbéremelés, mely 1907-től 1908-ra 26 millió koronával szaporította a háztulajdonosok bérjövendelmét; de nem kevésbé szökteti fel a lakásbéreket az újonnan épített lakásoknak mind nagyobb fényűzéssel való előállítására, mely egyrészt az előállítás költségeit növeli jelentékenyen, másrészt kedvező alkalmul kínálkozik a béreknek még ennél is fokozottabb felemelésére. A telekdrágaság béremelő hatásának példájául elégséges a Belvárosi Taka-rékpénztár kigyóteri építkezését felhozni; ahol a telek négyszögöle 4.800 koronába kerül, ott alacsony lakásbéreket csakugyan nem lehet kívánni. Kétségtelen tehát, hogy egy jól átgondolt községi telekpolitika, mely nagyobb kiterjedésű telkeknek jókor való megszerzése által nyomást képes gyakorolni a telekspekulációra és a telekárak képződésére szabályozólag folyik be, e tekintetben jótékonyan hat s ez okból ily telekpolitikának Budapesten is megkísérlett inaugurálását örömmel kell fogadni. Ha azután ezzel karöltve jár a város üres telkeinek észszerű sor- és időrendben való beépítése, ha a külső periferiák időnek előtt való rendszertelen beépítése által a telekárakat a külterületeken egészségtelen módon fel nem szöktetik: akkor ezáltal kétségkívül mérsékelni és bizonyos határok közé lehet szorítani azt a nagy telekspekulációt, mely a lakásbérek felcsigázásának egyik legjelentékenyebb okozója. És ha a város ezenkívül nagyobbszabású építkezések által a lakástermelés pozitív mezejére is lép, bizonyos mértékig szabályozólag hathat a lakásárak képződésére.

Nehezebbnek látszik azonban a hatóság közbelépése az élelmezés terén. Ha szociális szempontból szükségesnek mutatkozik és nem kifogásolható a községeknek nagyobb telekszerzése, úgy a községnek a közélélmezésbe termelő vagy árúsítóként való beavatkozása — mint a magániparral való versengés — sok helyütt ellenkezéssel találkozónék. A községeknek feladata tehát e téren első sorban a piaci viszonyok rendezése és ellenőrzése, és rendszerint csak kivételes viszonyok (nagy drágulás, kartellek, inségek stb.) alkalmával lépnek közbe a községek maguk is, mint élelmi cikkek termelői vagy közvetítői, hogy a felcsigázott árakat hathatós konkurrenciájukkal leszorítsák, vagy a rossz élelmi szerekkel szemben jobb árúkat bocsássanak a közönség rendelkezésére.

A drágulás — miként ismeretes — az élelmi szerek tekintetében is akkora, mint a lakásoknál. Ez is, miként a lakásbérek drágulása egyetemes jelenség. Az összes nagyvárosok közlései egyaránt megegyeznek abban, hogy az élelmi cikkek, s ezek közül kivált a húsneműek árai az utolsó években lényegesen drágultak. A kicsibeni árak emelkedése pedig visszamegy arra a nagymérvű emelkedésre, melyet a nagybani árak Európaszerte szenvedtek. Akár a gabonaneműek, akár az állatok árainak alakulását nézzük Európa nagy piacain az utolsó tíz év alatt, nincs ezek közt egyetlen egy sem, a hol az árak lényegesen ne emelkedtek volna. És szomorú jelenség, hogy Budapesten az áremelkedés lényegesen nagyobb mint a többi nagypiacokon; itt ugyanis 1900-tól 1907-ig az ökör ára 32'4 a sertésé 40'9, a rozsé 34'9 és a búzáé 50'6 százalékkal drágult, tehát oly mértékben, mely jelentékenyen meghaladja a legtöbb európai nagyváros megfelelő élelmi cikkeinek áremelkedését. 1900-tól 1907-ig ugyanis az ár-emelkedés (százalékokban kifejezve) volt:

	Páris	Berlin	Bécs	Budapest
búza	24'4	38'2	47'8	50'6
rozs	27'2	41'1	30'1	34'9
ökö	13'6	23'8	20'0	32'4
sertés	26'3	10'7	38'4	40'9

A nagykereskedelem árainak emelkedése természetesen visszahat a kiskereskedelemre is; az árak a kiskereskedelemben rendszerint erősebben emelkednek, mint a nagykereskedésben, sőt van rá számos példa, hogy a nagybani árak időleges csökkenését csak sokkal kisebb mértékben vagy egyáltalán nem követte a kicsibeni árak alábbszállása, jeléül annak, hogy a kiskereskedelem a nagybani vásárlás előnyeit mindig sokkal nagyobb mértékben érvényesíti saját érdekében, mintsem a közönség javára. Ily időleges csökkenések egyébiránt — kivált a kiskereskedésben — 1900 óta jóformán csakis a sertéshúsnál észlelhetők, melynek ára több ízben minden nagy városban egyaránt alábbszállt, míg a marha- és borjúhús ára, lényegesen visszaesésektől eltekintve, mindenütt fokozatosan és következetesen emelkedik. A rendelkezésre álló statisztikai adatokból kiderül, hogy

	a marhahús ára a kiskereskedelemben	a borjúhús 1899-től	a sertéshús 1906-ig
Berlinben	18'8	27'0	27'4
Boroszlóban	32'9	33'3	21'5
Drezdában	—	18'9	23'9
Bécsben	10'6	19'8	11'3
Budapesten	21'7	42'2	37'4

százalékkal emelkedett; a borjú- és sertéshús tekintetében tehát Budapest áll a legkedvezőtlenebbül, de a marhahús is csak az egy Boroszlóban drágább, mint Budapesten. Bécsnek helyzete mindhárom húsnem tekintetében sokkal kedvezőbb, mint Budapesté.

Budapestre vonatkozólag ideigtatunk néhány adatot, mely a fontosabb élelmi cikkek árának 1899-től 1906-ig való emelkedését tünteti fel százalékokban kifejezve:

Marhahús, pecsenyehús ...	19'4	Sertéshús	27'1
« leveshús	27'8	Tojás	17'9
Borjúhús hátulja	34'5	Vaj	7'4
« eleje	47'5	Tej	9'5

Mindezeket összefoglalva, ma is állítható, hogy Budapesten tiz év alatt az árak húsz, harminc, sőt negyven és ötven százalékkal is emelkedtek. Ez az emelkedés Európa minden nagyobb városában felismerhető de az áralakulás kedvezőtlen konjunkturái egy várost sem sujtottak erősebben, mint Budapestet, egy országot sem súlyosabban, mint hazánkat. Ha valahol, úgy tehát nálunk nagy szükség van arra, hogy a hatóságok a drágaság enyhítésére megtegyenek mindent és így a megélhetést, kivált a vagyontalan osztályoknak, megkönnyítsék.

Küzdelem a munkanélküliség ellen.

Irta: dr. Pap Dezső.

Régóta tudják már azt, hogy a társadalomnak a munkanélküliségnél és az ezt kísérő testi és szellemi elzüllésnél nagyobb veszedelme nincsen, minden kornak gazdasági és szellemi irányzatára igen érdekes adatot szolgáltat tehát annak megfigyelése, hogy mily eszközökkel védekeztek a társadalom a létüket fenyegető e súlyos baj ellen. Hellasz és Róma kenyérrel és játékkal elégítették ki tétlenségbe sülyedt polgáraikat és megerősítvén így ezeket semmittevésükben, önmaguk ásták alá virágzó társadalmuknak alapjait. A későbbi keresztény társadalmak kikorbácsolást, megbélyegzést, börtönt és bitófát juttattak azoknak, kik a háborúk és gazdasági válságok folytán munka nélkül maradván, a munka privilegiumán élőködő keveseknek nyugalomát és biztonságérzetét háborgatni merészkedtek. Egyidejű krónikások adatai szerint csak magának VIII. Henrik angol királynak uralkodása alatt hetvenkétezer munkanélkülit akasztottak fel. A francia forradalom eltörölte a munka privilegiumát és megadta a munkára való jogot mindenkinek, de rövid időközökben, 1830-ban, 1848-ban, 1871-ben a munkanélküliek által rendezett véres forradalmak beigazolták azt, hogy a munkára való jog önmagában még nem jelenti a munkát, a megélhetést is, mert döntő befolyással vannak ezekre a társadalmi szervezet által érvényesülni engedett oly gazdasági esélyek, melyekkel szemben az egyén és különösen a munka jogán kívül egyébbel nem rendelkező, a gazdasági esélyek alakulásába azonban öncélok kitűzésével és követésével befolyani nem képes munkás teljesen tehetetlen. — A mai állam nem elégedhetik meg tehát a munkára való jognak biztosításával, hanem tehetetlenül állván egyelőre a munkanélküliséget előidéző gazdasági esélyekkel szemben, keresi a módot arra, hogy ha az bekövetkezett, miképen lehet, bár egyelőre nem tulajdonképeni okainak, de legalább tüneteinek orvoslásával, a súlyos bajon segíteni. Minél nagyobb jelentősége van azonban valamely problémának a társadalmi jólét szempontjából, annál nehezebb annak megoldása is. Áll ez a munkanélküliség nagy kérdésére is. És bár a társadalmi jelenségek összefüggésének tökéletesebb áttekintése, az állam feladatainak helyesebb felismerése, a jogi és erkölcsi elveknek magasabb színvonalra emelkedése, végül gyakorlati kísérletezések ma már bővebb anyagot szolgáltatnak ennek a kérdésnek megoldásához is, magától a megoldástól még igen távol vagyunk és sok munka szükséges még addig, míg ez anyagból felépíthetjük az utat az emberi haladás és tökéletesbülés egyik legfőbb célja felé.

A munkanélküliség elleni védelem módszereinek kutatásánál helyes kiindulási pont csak a munkanélküliség okainak megismerése lehet. Hiszen régebben éppen az volt a legfőbb hiba, hogy már maga a munkanélküliség ténye megállapította annak a szerencsétlen munkanélkülinek bűnösségét és elegendő ok volt annak súlyos büntetésére. Ma már azonban tudjuk azt

hogy bár elég gyakran vezethető is vissza a munkanélküliség az egyénnek, saját hibájára, dologkerülésére, hanyagságára, könnyelműségére, összeférhetlenségére, a társadalomnak tökéletesebb berendezése mellett még az ily szerencsétleneknek nagy része is megmenthető volna neveléssel, oktatással, sőt éppen a jellemet és erkölcsöt önmagában is megmételvező munkanélküliség sűrű megisméltődésének megakadályozásával is.

Az említetteken kívül vannak a munkanélküliségnek más, oly okai is melyek a munkás személyében fekszenek, anélkül azonban, hogy a munkás felelőssége azokért megállapítható volna: a betegség, baleset, rokkantság, öregkor. A munkás felelőtlenségének felismerése a munkanélküliség e kategóriájánál a legegyszerűbb: ezért van az, hogy a védelem jogosságát és szükségességét ezzel szemben ismerte el a közfelfogás legelőször.

A munkanélküliség további okai: a művelt államok népességének a munkaalkalmak szaporodásával nem mindig arányban álló, azt gyakran túlszárnyaló gyarapodása; bizonyos munkáknak az év bizonyos időszakaitól való oly függése, hogy más időszakokban az a munka egyáltalán nem végezhető, mint például a mezőgazdasági munka túlnyomó része, a repakukorgyárak, szeszfőzők, a hús- és növényi konzervipar, a divat változásainak alávetett idényiparok, továbbá ott, ahol a tél hideg, az építőipar munkája stb.

Ugyancsak gyakori oka a munkanélküliségnek a munkaviszonyból származó jogi kérdéseknek ki nem elégítő törvényi szabályozása, illetve a törvényi szabályoknak ki nem elégítő végrehajtása. Munkaadó és munkás egyképpen arra törekszik, hogy a munkaviszonynak a törvényhozás által megvont korlátain belül helyzetét minél előnyösebben alakítsa és e tekintetben az egyén nem csupán saját, hanem osztálya érdekeinek is hordozója. Nem szólva itt azokról az esetekről, melyekben a munkás a munkaviszonyban tanúsított jogtalan magatartása miatt, tehát önhibájából válik munkanélkülivé, azzá válhat a munkaadó jogtalan magatartása miatt is, valamint igen gyakran megtörténik az is, hogy az osztályérdek parancsára kénytelen a munkanélküliség csapását magára venni, noha ez az adott percben esetleg nagyobb lemondással és fájdalommal is jár az ő személyére, mint bár a legegyszerűbb munkaadói érdekek szerint megállapított feltételeknek elfogadása.

Ha egyáltalán lehetséges vagy megokolt volna a munkást kizárólag az önsegélyre utalni a munkanélküliség oly okaival szemben, melyeknek bekövetkezéséről ő nem tehet, melyekkel szemben tehát felelőssége meg nem állapítható: ez a vértlen munkanélküliségnek csak éppen eddig felsorolt eseteire szorítkozhatnék, mint amelyekben ugyanis munkanélküliségnek bekövetkezése több-kevesebb biztossággal előrelátható. Tényleg, amennyiben a munkások legöntudatosabb elemei szervezeteik útján a munkanélküliséggel szemben az önsegélyhez folyamodnak, ez a munkanélküliségnek első sorban az eddig felsorolt csoportokba tartozó okaival és ezek közt is főképp azzal szemben érvényesül, mely a munkaviszonyból folyó harc következményeképpen lebeg állandó veszélyként a munkás sorsa fölött.

Vannak azonban a munkanélküliségnek oly okai is, melyeknek bekövetkezését a munkás nem is láthatja előre. Hatásuk intenzitása és általánossága tekintetében első helyen állnak ezek közt a krízisek: első sorban a hirtelen kitörő akút krízisek, melyek a szertelenné vált vállalkozás, a túlcsigázott termelés visszahatásaképpen lepik meg a gazdasági életet; azután a lappangó krízisek, melyek például technikai vívmányok, a munkamegosztás és egyesítés tökéletesebb keresztülvitele stb. folytán esetleg évtizedes küzdelem után eredményezik azt, amit az akút krízisek egyszerre, üzemeknek bezáródását, munkaalkalmaknak megsemmisülését. Ide tartoznak az államok kereskedelmi és vámpolitikája, a magánvállalatoknak a termelésre és munkaerők igénybevételére nem kevésbé döntő jelentőségű kartell- és trösztpolitikája, a háborúk, elemi csapások.

A munkanélküliség okainak megállapításával kapcsolatban már itt

megállapíthatjuk azt is, hogy munkanélküliségeért, egyes esetektől eltekintve, magát az az alatt szenvedő munkást felelősség nem terheli. Nem terheli nevezetesen azokban az esetekben, melyekben munkanélküliségét személyes munkaerejét megtámadó körülmények, vagy tőle függetlenül keletkezett, az ő befolyásától elvont gazdasági esélyek vagy társadalmi bajok okozzák, valamint akkor sem, mikor az osztályközösségből folyó erkölcsi kényszer fosztja meg munkájától. Ellenben megállapíthatjuk azt, hogy a munkanélküliségért a felelősség számos esetben visszaszáll a termelést hibásan irányító és ezzel túltermelést okozó, kríziseket felidéző munkaadókra; a saját hibáiért és tökéletlenségeiért felelős társadalomra; a politikáját, bár az összesség szempontjából talán magasabb célok szerint, de e mellett a munkások életbevágó érdekeinek kárára irányító államra; végül az egyes munkást az osztálypolitika érdekében gyakran feláldozni kénytelen munkásosztályra. A felelősségnek, egyelőre bár még inkább csak öntudatlan átérzése magyarázza meg azt, hogy a munkanélküliség elleni védekezés terén ott látjuk már sűrögni mind e tényezőket: és pedig a munkásosztályt, amint az szervezeteiben jelentkezik, az államot és ennek szerveit, a községeket, sőt, bár eddig csak elvétve még, magukat a munkaadókat is. Amidőn azonban a gazdasági jelenségek sűrű szövevényén is ennyire keresztülviláglik a munkásosztálynak, a munkaadóknak, az államnak felelőssége a munkanélküliségben, a munkást és közvetve az egész társadalmat sújtó csapásért, akkor nem elégedhetünk meg ennek egyszerű konstatálásával, de azzal sem, hogy az említett tényezők csak tetszésük szerint vonják le önmagukra nézve felelősségük következményeit, hanem az erkölcs, az igazság nevében meg kell kívánni azt, hogy képtelenségük, mulasztásaik, hibáik veszélye intézményesen hárittassék át azokra.

Álljunk meg ennél a kérdésnél. Ha a munkaadó a vele munkaviszonyban álló munkásnak szolgálatait nem fogadja el, vagy ha a szolgálat teljesítése a munkaadó személyét vagy a szolgálattétel tárgyát érő véletlen eset következtében lehetetlenné válik, az általános jogszabályok szerint azért a munkadíját, — illetőleg, miután munka nem teljesített és így munkadíjról sem lehet szó: a munkadíjat helyettesítő kárpótlást — megfizetni tartozik. Áll ez az általános jogelvek szerint arra az esetre is, ha a munkás önhibáján kívül aránylag nem hosszú ideig akadályozva van a munka teljesítésében. És végül ugyancsak az általános jogelvekből következik az, hogy ha a munkaviszonyon kívül álló valamely harmadik személy akadályozza jogtalanul, vétkesen vagy gondatlanságból, a munkást a munka teljesítésében, ez utóbbi tőle kárának megtérítését követelheti. Ez áll az egyén és egyén közt kötött munkaviszonyra a magánjog szabályai szerint. De ki tagadhatja azt, hogy az egyén és egyén közt létező munkaviszony csak egy esetleges, véletlen része annak az állandó, az egyén egész életére kiterjedő munkaviszonynak, melyben a társadalom minden tagja áll magával a társadalommal! A munkás, midőn a munkaadóval szemben elvállalt kötelezettségét teljesíti, teljesít nemcsak ennek, hanem magának a társadalomnak is; betölti híven azt a munkakört, melyet többé-kevésbé szabadon ő maga választ ugyan, de melynek betöltésére az ő, szabadságában különben nagyon is korlátozott választása alapján maga a társadalom kötelezi. A társadalom és az egyén közt is létezik tehát bizonyos munkaviszony. Alkatában ez a közönséges magánjogi munkaviszonynál sokszorosan bonyolódottabb ugyan és pedig már csak azért is, mert mind a két félnél megtalálható bizonyos vonatkozásokban a munkaadó és a munkásjelleg. De, ha bonyolódottabb természeténél fogva nem is fér bele a magánjogi szabályok keretébe, ha annak szabályait a közjog és közigazgatási jog írott és az erkölcsnek nem írott rendelkezései tartalmazzák is: egy következményt logikai szükségszerűséggel feltételez, azt, hogy amikor megállapítjuk az egyénnek munkás-kötelezettségeit a társadalommal szemben, ugyanabban a viszonyban meg kell állapítani viszont ennek munkaadói kötelezettségeit az egyénnel szemben.

Mik ezek a kötelezettségek — a most tárgyalt kérdés szempontjából megtudjuk, ha a szervezett társadalom, az állam által saját tagjaira nézve alkotott, fentebb említett magánjogi szabályokba a »munkaadó« szó helyébe ezt tesszük: »társadalom«. Az a társadalom, mely örömmel üdvözli és törelhetően elő is mozdítja munkásseregének szaporodását, anélkül, hogy annak kielégítő foglalkoztatásáról is képes volna gondoskodni; tenyésztí azt a sereget, melynek szolgálatait nem is kívánja máskor, mint csak az év bizonyos szakában elfogadni; az egyéni munkaviszonyban álló felek küzdelmére bizza annak mindkét félre nézve túrhető kialakítását; nem képes a termelésnek krizisektől mentes szabályozására, a termelésnek kartel- és vámpolitika által okozott rázkódtatásoktól való megóvására; mely mindezek folytán — bár jórészen önhibáján kívül — nem képes tagjainak munkával való állandó ellátására: az a társadalom vonja le ebből a következményeket, alkalmazza magára is azt a szabályt, melyet magánjogában minden más munkaadóra nézve kötelezően előír. Ha munkásai, polgárai, polgári kötelességüket, a társadalomnak szentelendő munkát, véltlenül nem végezhetik, ne tegye ki azokat az élet legválságosabb óráiban a vak sors kegyetlen játéknak, ne hagyja azokat emberhez nem méltó testi és lelki szenvedések közt elpusztulni, de minden megalázás nélkül emelje fel a társadalom vívódásaiban elesetteket és biztosítsa nekik azt, aminek biztosítása végett az ember első sorban társas lény: pusztá létezésüket! Nemcsak az erkölcs követeli ezt az államtól, de a gazdaságosságnak elve is. Amint mindinkább szaporodnak azok a bölcs munkaadók, kik önmaguk létesítenek alapot azoknak a munkásaiknak segélyezésére, kiknek munkáját az üzleti esélyek kényszerítő parancsa folytán időközönként szüneteltetni kénytelenek, hogy így kipróbált, begyakorlott munkásállományukat a szétszóródástól megóvják és jobb idők bekövetkeztéig saját rendelkezésükre megtartsák: úgy az állam sem nézheti tétlenül azt, hogy a fejét majd itt, majd ott felütő, egyszer kisebb, másszor nagyobb áldozatokat követelő munkanélküliség legdrágább vagyonát, emberanyagát kergesse züllésbe, pusztulásba.

Fejtegetéseink folytatása előtt azonban két rendbeli fentartással kell e helyen élnünk. Egyik az, hogy az állam, mint szervezett társadalom fentebb megjelölt kötelezettségének megállapításánál egy lépéssel sem mentünk tovább annál az álláspontnál, ameddig az állam feladatait megállapító modern államelmélet és minden művelt államnak gyakorlati szocialpolitikája is már eljutott, és amely abban a jelszóban foglalható össze: a társadalom tagjainak önsegélye addig, míg az adott viszonyok közt azok önsegélyre egyáltalán képesek, ezen túl azonban állami beavatkozás! A másik az, hogy amidőn a fentiekben az állam feladatairól, az állami beavatkozás szükségességéről beszélünk, ez korántsem jelenti azt, mintha a munkás minden igazolt munkanélkülisége esetére való támogatás költségeit kivétel nélkül és csakis az állam által akarnánk viseltetni. Fentebb utaltunk már a felelősséggel járó veszély elhárításának jogosultságára, valamint arra, hogy a munkanélküliség bizonyos esetei egyenesen a munkás, más esetei pedig a munkaadó osztály magatartására vezethetők vissza. Ebből önként következik, hogy a munkanélküliség elleni védelem költségei sem nehezedhetnek kizárólag az államra, és pedig annál kevésbé, mert a munkásosztály megmaradása, fentartása is nemcsak ennek, nemcsak az államnak, hanem a munkaadóosztálynak is életbevágó érdeke. Az állam kötelezettségeire vonatkozó előző fejtegetésünkben nem is annyira a teherviselés mérvének, mint inkább annak elvi megállapítására helyezünk súlyt, hogy az állam ismerje el feladatául a munkanélküliség elleni küzdelmet és főhatalmat gyakorolva, a célnak megfelelő eszközökkel és intézményekkel állapítsa meg és ossza ki azok közt, akiket az érint, a munkanélküliség elleni küzdelemből folyó jogokat és kötelességeket.

Vizsgáljuk már most, mily eszközök állnak egyáltalán a munkanélküliség elleni küzdelemnek rendelkezésére. Kiesik e vizsgálat keretéből

természetesen, bárha összefügg a kérdéssel, mindaz, ami a munkanélküliség okainak megszüntetésére jó. Más kérdés a gazdasági élet szervezése és más a gazdasági élet adott szervezetéből származó bajoknak enyhítése.

Az első eszköz, mely a gazdasági élet mai szervezete mellett előálló munkanélküliség enyhítésére szolgálhat, a munkanélkülieknek munkával való ellátása. Nem szólva itt a *dologházaknak* (work-houses, depôts de mendicité) először Nagybritanniában, annak példájára azután más államokban is befogadott intézményéről, melyekben kényszerrel helyezték el a dologtalanokat és melyek a kényszer elejtésével, lassanként *foglalkoztató-műhelyekké*, mint a szegénységélyezésnek ma is majdnem minden országban igen fontos eszközeivé alakultak át; nem szólva továbbá a »munkára való jog«, a »munka szervezése« ideológiájának uralomra jutásával az 1848.-i forradalom után Franciaországban rendszeresíteni megkísérelt »nemzeti műhelyek«-ről (ateliers nationaux), melyek a munkanélkülieket katonai mintára készült szervezet mellett szakmájuk szerinti munkával foglalkoztatták, anélkül azonban, hogy fontos tanulságokon kívül más eredménnyel is szolgáltak, illetve életképeseknek bizonyultak volna; éppen az ezekből meritett tapasztalatok alapján megállapítható, hogy a munkaalkalom nyújtásának — amennyiben nem szegénységélyezésről van szó — a mai gazdasági szervezet mellett csak kétféle alakja áll rendelkezésre: a munkaközvetítés és a közmunka. Kétségtelen, hogy a munkanélküliség elleni küzdelem *gazdaságossá tételének és így sikerének elengedhetlen feltétele e két eszköz igénybevétele és lehetőleg tökéletes szervezése*. Nem szorul azonban bővebb magyarázatra, hogy önmagukban ezek az eszközök — és pedig sem külön-külön, sem együtt — a munkanélküliség bajainak megszüntetésére nem képesek.

Ami nevezetesen a munkaközvetítést illeti, bármily fontos is az, hogy a munkaalkalmat keresők és kínálók egymásról és szükségleteikről a lehető legrövidebb úton, a lehető legtökéletesebb szervezet útján tudomást szerezzenek — amit élénken igazol az, hogy a munkásosztály gyakorlati szükségletei iránt oly nagy érzékkel bíró munkásszervezetek is korán feladattukká tették, bár nem tisztán a munkanélküliség elleni küzdelem szempontjai által indítva, a munkaközvetítést —: a munkanélküliség okainak vizsgálása rávezet annak megismerésére, hogy az sok esetben nem a munkaalkalom ismeretlenségének, hanem teljes hiányának tudható be. Hiába való a legelrejtettebb munkaalkalom kihasználása is, ha túltermelés, krízis, az időszak befolyása, kartell- vagy vámpolitika következtében a termelés, eddigi mérvéhez képest, korlátozást szenved, vagy ha technikai újítások folytán a termelés egy bizonyos szakmájában alkalmazott munkások tekintélyes száma feleslegessé válik.

Ami pedig a közmunkát illeti, bizonyos, hogy bölcs politika intézheti ugyan akként annak menetét, hogy a magántermelés által szükségelt munkaerőt lehetőleg ne vonja el, ellenben akkor lendítse fel azt, mikor a magántermelés által addig lekötött munkaerő abból kivonulni kénytelen; hiszen ezt a célt is szolgálja éppen az előrehaladottabb államok mindegyikében a munkapiacnak szorgalmas nyilvántartása. De bizonyos az is, hogy az említett elvnek szigorú keresztülvitelére a legbölcsebb politika sem nyújthat biztosítékot; és pedig nemcsak azért, mert a közmunkákkal sem lehet mindig várni a munkanélküliség elleni küzdelem szempontjai által indokolt időpont bekövetkeztéig, egyáltalán mert kétséges, vajjon a közmunka szükségessége és keresztülvihetősége összeesik-e a munkanélküliségnek elhatalmasodásával, hanem azért is, mert igen kétes, vajjon a közmunkába egyáltalán beilleszthető-e az a szakma, mely a magántermelésben éppen akkor elhelyezkedni nem képes.

Ismételjük, nem azt jelenti ez, hogy a munkaközvetítés kiépítése, a közmunkák foganatosítása körül a munkanélküliség elleni küzdelem szempontjaira is tekintettel levő, céltudatos politikai irányelvek megállapítása nem volna méltó és feltétlenül meg is oldandó közfeladat; nem jelenti azt,

hogy a munkaközvetítésnek az egész országra kiterjedő oly szabályozása, mint aminőre Nagy-Britannia szolgált legutóbb példával vagy mint azt a mi ipartörvénytervezetünk is megkísérli — nem szólunk itt természetesen e kísérletnek bizonyos elvi hibáiról — nem volna célszerű; de igenis jelenti azt, hogy a munkanélküliség szempontjából kizárólag csak a munkaközvetítő intézménynek és a közmunkának, bár legtökéletesebb szervezése sem jelentheti még a végleges megoldást. A végleges megoldás csak az lehet, hogy akik önhibájukon kívül nem dolgozhatnak, akiknek sem a munkaközvetítő intézet, sem a közmunka nem adhat foglalkozást, akiknek munkanélkülisége tehát éppen ezért igazolt, addig, míg munkához juthatnak, pénzsegélyben részesüljenek; szóval, miután a munkanélküliség a munkás hibája nélkül is beálló esélyek következménye lehet, az ily esély bekövetkezte ellen a munkás biztosíttassék. Mik teszik a biztosítás nehézségeit, miként történjék azoknak leküzdése, más cikk keretében fogjuk e Szemle hasábjain kifejtteni.

A munkakamarákról szóló német törvénytervezet.

A munkakamarákról szóló, 1908 novemberében a birodalmi gyűlés elé terjesztett törvénytervezet a gyűlés ülészakának berekesztése következtében a bizottsági tárgyalásnál tovább nem jutott. A szövetséges kormányok ennek következtében a tervezetet folyó évi február hó 10-én újból a birodalmi gyűlés elé terjesztették s az új szövegben kifejezésre juttatták azt is, hogy a bizottság határozataira mennyiben kívánnak tekintettel lenni.

A különbözőképen megítélt és fogadott törvénytervezet rendelkezéseit az alábbiakban ismertetjük.

A munkakamarák, amennyiben az ipar fejlettségi foka szükségessé teszi, egy vagy több rokon iparág munkaadói és munkásai részére szakma szerint létesítendőek. Feladatuk, hogy a gazdasági békét ápolják, hogy az általuk képviselt iparágak munkaadóinak és munkásainak közös ipari és gazdasági érdekeit, nemkülönben, a munkaadói érdekek figyelembevételével, a munkások külön érdekeit is szolgálják. E végből az állami és községi hatóságokat az említett érdekek gyámolításában adatok közlésével s véleménynyilvánítás által támogatják, az általuk képviselt iparágaknak területükben észlelt ipari és gazdasági helyzetét érintő tanácskozásokban a hatóságok meghívására részt vesznek, a hatóságok megkeresésére véleményüket nyilvánítják a vasárnapi és ünnepnapok munkaszüneti szabályok alól oly ipartelepekre nézve rendeleti úton teendő kivételekre, melyeknél az üzem megszakítása lehetetlen, vagy melyeket a közönség érdekében munkaszüneti napokon is üzemben kell tartani; nyilatkoznak arra nézve, hogy bizonyos iparágaknál a munkások életének és testi épségének megóvása érdekében rendeleti úton mily követelményeket kell megállapítani, hogy a női és fiatalok munkások alkalmazását az egészségre és az erkölcsre különös veszéllyel járó mely iparágakban kell teljesen eltiltani vagy bizonyos feltételekhez kötni s viszont a munkaidő s munkaközi szünetek tartama tekintetében fennálló rendelkezések alól az ipartörvényben megállapított kivételeket mely esetekben lehet érvényesíteni. Ugyancsak a hatóság megkeresésére véleményüket nyilvánítják a munkaadók és munkásaik között fennálló szerződések s kölcsönös kötelelességeik értelmezése tekintetében területükben létező szokásjogra nézve. Előmozdítják a munkaadók és munkások közötti jó viszonyt; tanácskoznak a feladatkörüket érintő javaslatok és kívánalmak felett; a munkások általános jólétének és gazdasági helyzetének emelésé célzó intézményeket és intézkedéseket kedvezményeznek s az e célból léte

sített intézmények képviselőinek ajánlatára azok vezetésében részt vesznek. Az érdekeltek kérelmére a munkabérszerződések kötésében közreműködnek. Előmozdítják a munkaadók és munkások egyenlő részvételével vezetett, nem iparszerű munkaközvetítést. (A most említett két feladat a bizottságban kifejezésre juttatott óhajok következtében vétetett fel a törvénytervezetbe.)

A munkakamarák az általuk képviselt iparágak ipari és gazdasági helyzetére nézve kerületükben önállóan adatokat gyűjthetnek. Működési körükön belül javaslatokat terjeszthetnek a hatóságok, nemkülönben a szövetséges államok s a birodalom törvényhozása elé.

A munkakamarák az általuk képviselt iparágak munkaadói és munkásai között támadt vita esetén a munka folytatásának vagy újból való felvételének feltételei tekintetében békéltetésre hívhatók fel, ha erre illetékes ipari bíróság nincsen vagy az érdekelt munkások több ipari bíróság kerületében foglalkoztatva vagy végül, ha az illetékes ipari bíróságnál folytatott békéltető tárgyalások eredményre nem vezettek. E békéltető szereptől eltekintve a munkakamarák oly ügyekben, melyek lényegileg egyes üzemek viszonyait érintik, el nem járhatnak. A békéltetésre az a munkakamara illetékes, amelynek kerületében az érdekelt munkások alkalmazva vannak, amennyiben pedig az érdekelt munkások több munkakamara kerületében vannak alkalmazva, úgy a békéltetésre legelőször felhívott kamara az illetékes. Ha az érdekelt munkások több ipari bíróság kerületében vannak alkalmazva s ha a békéltetésre a munkakamarát s az ipari bíróságot hívták fel, a kettő közül a békéltetésre először felhívott az illetékes.

A törvénytervezet szerint munkás alatt az ipari munkást kell érteni, idevéve azokat az egyéneket is, akik bizonyos iparúzó részére telepe munkahelyiségein kívül állítanak elő ipari készítményeket, és pedig abban az esetben is, ha a nyers- és segédanyagot maguk szerzik be. Kí vannak véve a kereskedősegédek, kereskedőtanoncok s a kereskedelmi üzletek más ipari munkásai, valamint a gyógyszerárakban alkalmazott segédek, tanoncok s más ipari munkások, továbbá az üzemi tisztviselők, az üzemvezetők s a technikusok. E három csoport a bizottság kívánságára vétetett ki, főképp arra való tekintettel, hogy állásuknál fogva nehéz volna a kamarában helyzetük.

A törvénytervezet szerint munkaadók alatt az ipartörvény értelmében ipariaknak tekintendő üzemek vállalkozóit kell érteni, feltéve, hogy legalább egy munkást az egész éven át rendszeren foglalkoztatnak. E részben a munkaadókkal törvényes képviselőik s üzemeik teljhatalmú vezetői azonos jogállásúak.

A munkakamarák az országos központi hatóság rendelete alapján létesíttetnek. A rendeletben meg kell jelölni az iparágakat, amelyek részére a kamarák felállítatnak, valamint a kamarák kerületét, megnevezését és székhelyét. Ezen kívül egyes iparágak vagy meghatározott iparnemek részére osztályok létesítését is el lehet rendelni.

Minden munkakamara részére egy elnököt s legalább két alelnököt, valamint megfelelő számú tagot s póttagot kell meghívni. Elnök s alelnök, sem munkaadó, sem munkás nem lehet, a felügyeleti hatóság nevezi ki őket.

Ha ugyanabban a községben több munkakamara áll fenn, a kamarák élére közös elnök s alelnökök állíthatók s az irodai teendők közösen is elláthatók, közös üléstermek, irodai helyiségek stb. jelölhetők ki.

A munkakamarák s az osztályok rendes és póttagjainak fele a munkaadókból, fele a munkásokból veendő. A munkaadók képviselőit a munkaadók, a munkások képviselőit a munkások választják. A munkakamarák s az osztályok rendes és póttagjainak számát a felügyeleti hatóságok állapítják meg. A rendes és póttagoknak minden ülés után, melyen részt vettek, esetleges utiköltségeik megtérítetnek s időmulasztásukért kártalanítást nyernek. A kártalanítás mérvét az ügyviteli szabályok állapítják meg.

Választó joga van nemre való tekintet nélkül minden németnek, aki: 1. huszonötödik életévét betöltötte; 2. a munkakamarák kerületében működik; 3. mint munkaadó vagy munkás azokhoz az iparágakhoz tartozik, amelyek számára a munkakamara létesített. A munkaadók választása tekintetében a felügyeleti hatóság a szavazati jogot a munkaadók által foglalkoztatott munkások számához viszonyítva eltérően állapíthatja meg.

Választhatók azok a választásra jogosultak, akik: 1. a harmincadik életévét betöltötték; 2. legalább egy év óta, főfoglalkozásukat véve, mint munkaadók vagy mint munkások azokban az iparágakban tevékenyek, amelyek részére a munkakamara létesített; 3. a választást megelőző évben sem maguk, sem családjuk részére szegénységélyt közpénzekből igénybe nem vettek vagy az igénybe vett segélyt visszafizették. A szövetséges államok kormányai a törvénytervezet új szövegében is kizárják azt, hogy a munkaadók s a munkások szervezeteinek titkárai a munkakamarák teljes jogú tagjai lehessenek s mint ilyenek, a kamarák munkájában részt vehessenek. E részben egyenesen szembe helyezkednek az 1909. évi március hó 5-én hozott bizottsági határozattal, mely az összes tagok számának egynegyedéig oly egyéneknek kamarai tagokul való megválasztását is lehetővé kívánta tenni, akik munkaadói vagy munkás minőségben legalább három éven át a munkakamarákban képviselt iparágakhoz tartoztak s abban a kerületben laknak, amelyre nézve a kamara felállított.

A választásokat az elnök vezeti. A munkaadók s a munkások külön-külön választanak. A szavazás közvetlen, titkos s olyképen foganatosítandó, hogy a többségi csoportok mellett a kisebbségi csoportok is aránylagos képviselőkhöz jussanak. A választási eljárást közelebbről a felügyeleti hatóság szabályozza.

A választás eredményét közhírré kell tenni. A közhírré tételtől számított két héten belül a választás jogérvényességét illetőleg kifogást lehet emelni az elnöknel. Az elnök határozata ellen panasznak van helye a felsőbb fokú közigazgatási hatóságnál, mely végérvényesen dönt.

A munkakamarák rendes és póttagjai hat évre választatnak. Ha a munkaadók vagy a munkások sorából választott rendes és póttagok közül a taglétszám egyharmadánál többen kiléptek a kamarából vagy annak valamelyik osztályából, a felügyeleti hatóság a választási időszak hátralévő tartamára a munkaadók, illetőleg a munkások sorából választott összes rendes és póttagokra nézve új választást rendelhet el.

Azoknak a tagoknak, akiknél oly körülmények állanak be, melyek a választhatóságot kizárják, a munkakamarából ki kell lépniök, kivéve azt az esetet, amikor múltólagos munkanélküliségről van szó. Amennyiben a tag nem lép ki, felmentése tekintetében, meghallgatása után, a munkakamara határoz. A munkakamara határozata ellen panasznak van helye a felügyeleti hatósághoz, mely végérvényesen dönt.

A munkakamara elnökének s alelnökének javadalmazást meg nem állapíthat. A munkakamarák létesítésének s működésének költségei minden egyes kamarára nézve azok által a községek által viselendők, amelyeknek területén a kamarában képviselt iparágakhoz tartozó üzemek vannak. A költségek fele az érdekelt ipartelepek, s fele az azokban foglalkoztatott munkások között számszerűleg elosztatik s ennek alapján állapítatnak meg az egyes ipartelepre s a munkásokra eső járulékok. Az egyes ipartelepekre eső járulékok megállapításánál az azokban foglalkoztatott munkások számát a felügyeleti hatóság közelebbi rendelkezéseihez képest figyelembe kell venni. A községek szabályrendeleti úton rendelhetik el, hogy a rájuk eső költségek a község területén fekvő s a kamarához tartozó ipartelepek tulajdonosaitól s munkásaiktól szedendők be; elrendelhetik egyszersmind azt is, hogy az ipartelepek tulajdonosai a munkásaikra eső járulékokat előlegképen kifizetni tartoznak. Ebben az esetben az ipartelepek tulajdonosai az előleget munkásaiknak négy héten belül, a bérfizetés napján felszámíthatják. Attól a munkástól, aki a reá eső kamarai járulékot egy nap-

tári évre kifizette, ugyanarra az évre más munkakamara részére járulékot szedni nem szabad.

A munkakamara üléseit az elnök hívja egybe s azokon teljes szavazati joggal részt vesz. A tagok kétharmadának előterjesztésére köteles az ülést egybehívni. A munkások képviselői, valahányszor tisztük betöltésére hivatnak fel, erről munkaadóikat értesíteni kötelesek. Amennyiben ez az értesítés megtörtént, a tisztében eljáró s rendes munkája végzésében akadályozott munkást emiatt munkaadója felmondás nélkül el nem bocsáthatja.

A munkakamara kebeléből választmányokat alakíthat s azokra rendszeresen vagy átmenetileg külön feladatokat bízhat.

A munkakamaráknak s osztályaiknak ülései nem nyilvánosak, de szakértőket tanácskozásaikba bevonhatnak. A felügyeleti hatóság üléseiken képviseltetheti magát s küldöttje mindenkor meghallgatandó.

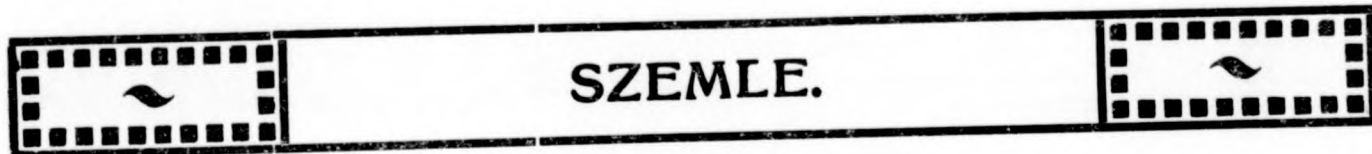
A határozatok szótöbbséggel hozatnak; szavazategyenlőség esetén az elnök szavazata dönt. A hozott határozat csak akkor érvényes, ha a tanácskozás tárgyainak közlésével az összes tagok meghívottak s a kamara, illetve az osztály tagjainak legalább fele jelen volt. A határozathozatalban a munkaadóknak s a munkásoknak egyenlő számban kell résztvenniök. Ha az egyik részen kevesebb képviselő jelent meg mint a másikon, a több taggal képviselt részből, a kor szerint legfiatalabbakon kezdve, megfelelő számú tag távozik. Ha ez által a határozathozatalra hivatott tagoknak a száma a kamarához vagy az osztályhoz tartozó tagok számának felénél kisebb lesz is, a kamara, illetőleg az osztály határozatképes. A munkakamarák jogkörét meghaladó vagy a törvényes rendelkezésekbe ütköző határozatok ellen az elnöknek az indokok közlésével, felfüggesztő hatályval kifogást kell emelnie. A kifogás ellen panaszszal lehet élni a felügyeleti hatóságnál, mely végérvényesen dönt.

Ha az állami vagy községi hatóságok részére nyilvánítandó vélemény vagy az említett hatóságok elé terjesztendő valamely javaslat tekintetében egyfelől az összes munkaadók, másfelől az összes munkások ellentétes álláspontot foglalnak el, határozathozatalnak nincsen helye. A munkaadók s a munkások jogosítva vannak ebben az esetben véleményüket s annak indokolását írásban az elnök elé terjeszteni. Ugyanezt megteheti határozathozatal esetében a kisebbség is. Az írásbeli véleményt az elnök a tárgyalási iratokhoz fűzi s az érdekelt hatóságnak benyújtja.

Az ügyvezetésre vonatkozó közelebbi rendelkezéseket az ügyviteli szabályok állapítják meg, melyek a felügyeleti hatóság elé terjesztendő jóváhagyás végett.

Amennyiben valamely munkakamara a felügyeleti hatóság ismételt felhívása ellenére feladatainak teljesítését elhanyagolja, törvénybe ütköző cselekményeket vagy mulasztásokat követ el vagy meg nem engedett célokat szolgál, a felügyeleti hatóság a kamarát feloszthatja s új választásokat rendelhet el.

A hadügyi és tengerészeti igazgatás alá tartozó üzemekre a munkakamarákra vonatkozó rendelkezések nem terjednek ki.

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

A munkaképességcsökkenés objektív mérése.

Irta: **Dr. Lukács Hugó**, a kolozsvári Kerületi Munkásbiztosító Pénztár főorvosa.

A magyar munkásbiztosítás — sajnos ma még nagyon is szegényes — irodalmának egyik sok oldalról érintett kérdése az, hogy a munkaképesség csökkenésének foka helyesen miként állapíttassék meg? Abban körülbelül

megegyezett minden szakközlemény, hogy a munkaképességcsökkenés fokát objektíve mérni ma nem tudjuk. És ez természetesnek is látszik, ha számba vesszük, hogy ez mennyi egyéni és esetről-esetre változó feltételtől függ. Maga a balesetokozta kórosan hiányos funkció minemúsége és foka a permutáció és variációnak annyi lehetőségét nyújtja, hogy ezeknek felsorolása alig is volna lehetséges. Ezzel szemben azonban a munkaképességcsökkenés fokának meghatározása szempontjából a baleset *neme* nem jön számításba, csupán *eredménye*: a csonkultság, az ízületek korlátozott mozgathatósága és hibás állása, függetlenül a baleset nemétől. A lehetőségek variációinak számát növeli még az is, hogy a munkaképességcsökkenés fokát tudvalevően meghatározza az a *munkakör*, amelyben az illető a baleset idején foglalkoztatva volt, világos lévén, hogy a munkaképességcsökkenés ugyanazon fokát különböző nagynak kell itélni, különböző foglalkozások, illetve munkakörök szerint. Végül különbségeket adnak a munkaképességcsökkenés elbirálásánál az *egyén legegységibb sajátosságai*, a baleset idején már fennállott *testi fogyatkozások*, az *egyén rossz fejlettsége* stb.

A munkaképességcsökkenés fokát tehát a tényezők 3 csoportja adja:

1. A balesetokozta funkcióhiányok. (Nem pedig az anatómiai hiányok!)
2. A foglalkozás, illetve munkakör, végül
3. a balesetet szenvedettnek a balesetet megelőző időbeli testi épsége, illetve fogyatkozása.

Semmi esetre sem komplikálható azonban a kérdés az *egyén kereseti viszonyaival*.

Bizonyos az, hogy ha az a napszámos, kinek átlagos napibére 1 korona 60 fillér volt, oly sérülést szenved el, amely állandó 50%-os munkaképességcsökkenést okozott és így a törvény értelmében átlagos napi keresete 60%-ának felét kapja járadék gyanánt, ha nem akad munkaadó, aki e munkaképességcsökkenés-fokot kipótló munkabér mellett alkalmazza, a járadékával éhen halhat. Pedig a legtöbbször — ez a pénztári tapasztalat — bizony még az az üzem sem alkalmazza, melyben a baleset érte. Ezek a viszonyok csak ott lehetnek jobbak, ahol az átlagos bér, vagy kereset nagyobb, mint nálunk. A kisebb munkaképességcsökkenések (10–20%) esetében természetesen még inkább minimális járadékok jutnak. Pénztári tapasztalat azonban, hogy ezek a sérültek kevésbé sújtatnak anyagi szempontból, mert bére, vagy keresete a csökkent munkaképesség dacára nem, vagy alig szokott kisebbedni. Nem szabad végül elfeledni, hogy miután a balesetbiztosítás alaptétele szerint egy bizonyos, meghatározott foglalkozásra vonatkozik a munkaképességcsökkenés, meg van az a lehetőség is, — tudunk rá esetet — hogy a balesetjáradékot élvező, foglalkozást cserélve jobban boldogul az új foglalkozási körben, sőt vagyont gyűjt és a járadék még sem vonható meg.

Ebből a rövid vázlatos felsorolásból is világosan kitűnik, hogy aki a balesetbiztosításnál számba akarja venni az *egyén kereseti viszonyait*, tulajdonképpen arra vállalkozik, hogy az általános kereseti viszonyok összes fonákságait orvosolja. Ezek a fonákságok társadalmi berendezkedésünk eredendő bűnei; naivitás tehát azt hinni, hogy ezeket az első és egyetlen szociális törvényhozási intézkedéssel akárcsak az adott speciális esetekben is ki lehetne küszöbölni.

Tény az, hogy a törvény bizonyos munkaképességcsökkenési fokon túl a sérülten nem segít olyan mértékben, mely a megélhetését biztosítaná. A magán balesetbiztosításnál még számíthat a biztosított arra, hogy az elszenvedett baleset esetleg felmentheti a megélhetés gondjai alól, tőle függvén, hogy mennyire biztosítja magát. De meg kell érteni: a munkás baleset elleni biztosításának célja, a mai kereseti viszonyok között, nem lehet az, hogy a munkás megélhetését biztosítsa. A munkásbiztosítás célja az: *módot adni arra, hogy a munkás a maga munkaképességét a lehetőség határai között visszaszerezhesse.*

Aki ezt a megkülönböztetést nem képes megérteni, az nem fogja azt sem megérteni, miért van egyáltalában szükség a munkaképességcsökkenés objektív mértékére.

Azt a kérdést intézték a munkaképességcsökkenés fokát százalékszámban megállapító orvosokhoz, hogy honnan veszik e számot, jobban mondva mi határozza meg e számot. Annak a sokat vitatott »Útmutató«-nak az adataiból, tekintet nélkül az egyéni viszonyokra?

Hiszen az »Útmutató«-ban felsorolt százalékhatárok nem önkényesek, legalább nem egészen azok. Hosszú tapasztalásokból szűrték le ezzel foglalkozó orvosok. Általánosságban vannak tartva e határok a foglalkozásra való tekintet nélkül, s már ezért sem érheti az a vád, hogy dogmatikus akar lenni, mert az orvosra bízta, hogy az adott esetben e százalékszámot a foglalkozáshoz mérje, sőt azt is, hogy a munkaképességcsökkenést meghatározó harmadik tényezőt is számba vegye. Például azt mondja, hogy az ilyen és ilyen módon kombinált sérülésnél (az anatómiai sérülést írja le!) az átlagmunkás munkaképességcsökkenése ilyen határok között mozog. Az orvosnak azonban szabad kezét ad az individualizálásra az adott határok között.

Cikkemben a munkaképességcsökkenés meghatározása új, szigorúan kísérleti módjának vázát kívánom adni, amely kísérleti mód, mert kísérleti, tehát objektív is.

A balesetbiztosítás nem ismer átlagmunkást és átlagmunkát. Szigorúan bizonyos adott foglalkozásról, illetve munkaköréről beszél. Így fölmerülhetne az a kérdés, hogy vajjon külön »Útmutató«-ra van-e szükség minden foglalkozásra nézve. Nem, nem úgy képelem, hogy alfabétikus sorrendben felsoroltassék minden foglalkozásnál minden faja és kombinációja a lehető sérüléseknek. Hanem azt igenis el tudom képzelni, hogy minden, de minden kézi foglalkozás, vagy a kézművesség, kézzel végzett munka (a könnyebb megérthetés kedvéért beszéljünk csak erről) felbontható olyan alapvető funkcióira a kéz munkájának, amelyek minden kézi munkához szükségesek, különböző mértékben, különbözőképpen variálva. Minden kézi foglalkozásnál más és más funkciók léphetnek előtérbe. Például mik a kéz legismertebb funkciói? A fogás, nyomás, szorítás, szedés, formálás stb. stb. E funkciók pontos leírása volna az új tudományos módszer első feladata. Leírása annak, hogy mely izmok, csontok, ízületek működéséből tevődik össze. (Erre vonatkozó nagy anyaggyűjtés eredményei találhatóak meg az élettani irodalomban.) Leírása annak, hogy a kézi munka egyes ágaiban mely kézfunkciók a legfontosabbak. Illetéknép ismert volna minden *kézi munka élettani leírása*. Miután pedig minden anatómiai változás e funkciók változását, csökkenését okozza, ezen kórosan változott funkciók ismerete adná *a kézi munka kórtanát*.

Tudvalevőleg az ideg- és izomrendszer modern terápiájában nagy szerepet játszik idegen idegek és izmok bevonásával javítani oly funkciókat, melyeket ideg- és izomkiesések gátolnak. A kézi foglalkozásoknál közismert dolog, hogy gyakorlás útján ez mennyire lehetséges. Ezek pontos ismerete adná *a kézi munka terápiáját*.

Talán elég e töredékes megvilágítás arra, hogy a kézi munka ezen elemi funkcióinak pontos ismeretéből milyen jól lehetne megkonstruálni az egyes foglalkozásokat! Az elemi funkciók ismerete és a kézi munka egy bizonyos fajánál az elemi funkciók eloszlása adja *a kézi munka funkcióösszegét*.

Már most az a kérdés: a munkaképességcsökkenés nem lévén más, mint a funkcióösszeg változatos funkció kiesései, mérhetők-e ezen funkció kiesései? Mert ha ezek mérhetőek, úgy objektív mértékét adjuk a munkaképességcsökkenésnek.

Már maga az, hogy a kézi foglalkozást szétagolni tudjuk az öt alkotó elemi kézfunkciókra, lehetővé teszi azt, hogy megmondhassuk, vajjon a sérülés okozta anatómiai változás mely elemi funkciók kiesését vonja maga után.

Íme a lehetősége egy oly tapasztalati, az elemi funkciók kiesésére vonatkoztatott munkaképességcsökkenés meghatározásnak, mely sokkal tudományosabb, objektivebb és ellenőrizhetőbb, mint az anatómiai elváltozásokon épült tapasztalati meghatározás.

Tegyük fel, hogy N. kézi foglalkozás, X., Y., Z. elemi kézfunkciókra tagolódik szét, melyek alkalmazási sűrűsége úgy aránylik egymáshoz, mint 5:3:2, azaz T. időben az X 5-ször, az Y 3-szor és Z 2-szer alkalmaztatik. Az ugyan bizonyos, hogy a priori matematikai formulában a munkaképességcsökkenést kifejezni nem lehet, mert a rendelkezésre álló adatok erre nem elégségesek, mint ahogy az sem áll meg, hogy a három funkció összeadva, a funkcióösszeget, a kéz munkáját adná. De az bizonyos, hogy bármilyen legyen a három funkció összefüggése, ha az egyik teljesen 0-ra redukálódik, a másik kettő is 0 lesz, azaz a kéz munkája ki nem vihető, ami egyenlő a teljes munkaképességcsökkenéssel. De tudvalevő dolog, hogy a kéz sérüléseinél az egyes funkciók pótolhatók, más szokatlan, vagy teljesen új módon összerendeződő funkciókkal a gyakorlás folyamán. (Pl. más ujjak végzik a hiányzó ujjak funkcióit.) Természetes, hogy minél több a funkció-kiesés, ez annál nehezebben lesz lehetséges. Ezekben az esetekben — a gyógyulás után — a munkaképességcsökkenés gyakorlás közben, folyton változik, javul.

Mégis van rá mód, hogy a változó — javuló — kézi munkaképességcsökkenés foka mérhető legyen. Az *ügyesség* foka nem, de mérhető a *fáradás foka*. Természetes, hogy szokatlan, nem a rendes ideg- és izommunkában végzett funkciók hamar vezetnek fáradásra. A fáradás pedig pszichofiziológiai módszereinkkel mérhető! A *fáradás* lesz egyáltalában minden munkaképességcsökkenés objektív mértéke.

Mindent egybefoglalva: a munkaképességcsökkenés fokát tapasztalatilag adni fogja a foglalkozással járó kézmunka elemi funkciói kiesésének ismerete; objektíve a kieséssel járó fáradás foka.*)

Ennek a tudományosan hangzó meghatározásnak van gazdasági mérőfoka: az akkordmunka. Az otthon, vagy a műhelyben darabszámra dolgozó csökkent képességű betegek mindig beigazolják a sajnos csak nagyon hozzávető, funkciókiesés méréseimet.

Jól tudom, hogy e hosszadalmas, sok experimentumot követelő kutatásnak nem lesznek barátai a napi praxis emberei. Az íróasztal mellől sok kifogás érheti ezt az elméletet, de előre mondom, hogy minden kifogásra csak egy feleletem lesz: *Meg kell a kísérletet csinálni!*

A gyógyszerészek ügyében a »Munkásügyi Szemle« utolsó két számában megjelent közleményekre a következő levelet kaptuk:

Mint e folyóiratnak szorgalmas olvasója, arra a tapasztalatra jutottam, hogy dacára ama gondosságnak, amelyet a tek. szerkesztőség magas színvonalon álló lapjának tartalmára fordít, gyógyszerészi érdekű közleményeit, úgy látszik, nem olyan forrásokból meríti, amelyek szavahihetőségük tekintetében a tűzpróbát kiállanák. E tekintetben utalok a 4. számban megjelent »Gyógyszerészek mozgalmá« és az 5. számban megjelent »Feljelentés 60 fővárosi gyógyszerész ellen« című közleményekre, amelyek — szeliden szólva — csakis a t. cikkíró fantáziájának sokoldalúságáról tehetnek tanuságot. Az első helyen említett közleményre csupán csak azt jegyzem meg, hogy *illetékes* körökben ezideig még csak az ideája sem merült fel egy olyanféle mozgalomnak, amely a pénztáraknak nyújtott kedvezmény elvonását célozná. Ezzel természetesen távolról sem állítom, hogy e kedvezmények — t. i. addig, amíg ezek mértéke törvényes intézkedéssel nem szabályoztatik — örök időkre a változhatatlanság jellegével bírnának, de annál biztosabban állíthatom, hogy a gyógyszerészi kar, miként a múltban, úgy a jövőben sem fog elzárkózni humanitárius intézményeinknek tőle telhető istápolásától.

A második közleményben állított pozitívumot pedig, ha leszállítom a való-

*) Az már részletkérdés, hogy a fáradás mérhetésére konstruálni kell a foglalkozáshoz szükséges szerszámokat utánzó mérőszerszámokat. Ilyeneket ismer a pszichofiziológia rendszere.

ságra, jóformán semmisen marad meg belőle, vagy legalább is oly kevés, hogy igazán nem érdemel meg ily tekintélyes közlönyben egy — cikket. Nevezetesen mindössze három per folyik a fővárosban az *Aspirin* szóvédjegy bitorlása címén, amelyek közül az egyiknek büntető része immár jogerős ítélettel befejezést nyert, a másik kettőnek kimenetele pedig valóban a jövő titka. Egyáltalában nem akarok e helyen arra kiterjeszkedni, hogy kémiai, fizikai és hatástani tekintetekben vajjon van-e valami különbség az *aspirin* és ama bizonyos expediált »más« készítmény között, azonban az az egy bizonyos, hogy a budapesti kerületi munkásbiztosító pénztár érdemes főorvosa már korábban úgy intézkedett — és pedig éppen a pénztár érdekeinek szemmeltartásával — hogy a pénztár orvosai ne a leszóvédjegyezett, méregdrágán vesztegetett aspirint rendeljék a betegeknek, hanem azt a bizonyos »más« készítményt, mely ezzel teljesen identikus, csak éppen nem *egy* élelmes cég zsebjeinek tömködésére szolgál.

Végül — szives engedelmeivel — a cikkben említett 3 millióra is kitérek — persze csak amúgy futólag. Tény az, hogy az országos pénztár 1908-ban annyit adott ki gyógyszerekért, amelyeket a tagok — *kaptak*; de viszont a gyógyszerészek — közöttük sok földhöz ragadt is — engedményképen közel egy milliót juttattak a pénztárnak — *semmiért*. Éppen azért ne dobálódzunk minduntalan e milliókkal, mert méltóztassék elhinni, az érdekeket e nélkül is kölcsönösen tiszteletben tudtuk tartani a múltban, s tiszteletben tarthatjuk a jövőben is. Tisztelettel *Rossberger József*, a Magyarországi Gyógyszerész-Egyesület és a Budapesti Gyógyszerész-Testület ügyvezető titkára.

Az ügynek vélünk szolgálni e helyreigazítás közzétételeivel, de anélkül, hogy polémiába bocsátkoznánk, a következőket jegyezzük meg: A forrást, melyből merítünk, nagyon gondosan válogatjuk meg s ha szükséges, megnevezzük. Első közleményünket teljesen megbízható helyről kaptuk s megerősítést talált egyik gyógyszerész-szaklapban is. Másik közleményünket pedig a »*Gyógyszerészek Lapja*«-ból vettük át a forrás megnevezésével. Egyébiránt örömmel vesszük tudomásul, hogy a pénztárak érdekeit *illetékes* helyről nem fenyegeti veszély. Vagyis az engedmények megvonására nem készülődnek. Legalább ez idő szerint nem.

Az *aspirinre* vonatkozó megjegyzéseket intézzék el az orvosi szakkörök, e kérdéshez mi nem kívánunk hozzászólni, bár a levél nem világosít fel, hogy a jogerős ítélet marasztaló vagy felmentő volt-e. Ami pedig a milliókat illeti, nekünk is az a véleményünk, hogy ne dobálódzunk szavakkal. S különösen ne keressünk *ellentéteket* ott, ahol *mindegyik* félnek egyaránt érdeke a béke.

Nemzetközi konferencia a szociális biztosítás ügyében. A szociális biztosítás ügyében az 1908. évi október havában Rómában tartott kongresszus azt határozta, hogy nagyobb szabású kongresszust ezentúl csak hosszabb időközökben tart, ellenben minden két évben intímabb értekezletre hívja össze a világ minden részéből a szakférjiakat abból a célből, hogy ezek a szociális biztosítás terén felmerülő nemzetközi érdekű, fontosabb problémákat beható vizsgálat tárgyává tegyék. Az első ilyenmű konferencia a folyó év szeptember havában (6-tól 8-ig) Haagában van tervbe véve. Megvitatás tárgyát képezik ez alkalommal: 1. Az állami hozzájárulás kérdése a szociális biztosításban és ennek minden vonatkozásában és annak megállapítása, hogy a biztosítási ügynek fejlődése apasztotta-e a szegényügyi kiadásokat. 2. Az orvosi szolgálat tekintetében való rendszernek a megállapítása és a biztosításnak a szociális egészségügyhöz való vonatkozásai. Különös megbeszélés tárgyát képezik ama vitás ügyek, amelyek az orvosok és a biztosító intézetek között felmerülnek. A konferencia elé írásbeli értekezések is terjesztetnek a magántisztviselőknek és az önálló foglalkozást üzőknek biztosításáról, az özvegyek és árvák biztosításáról és a munkanélküliség esetére való biztosításról. Ausztriában már megalakult a nemzetközi szociális biztosítás ügyével foglalkozó bizottság és a haagai konferenciának a referenseit is megválasztották már, nálunk azonban sajnos, még egyáltalán nem foglalkoztak az illetékes körök ezzel a kérdéssel.

Kölcsönösség a magyarországi és horvátországi országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztosító pénztárak között. Az 1907. évi XX. t.-c. 99. §. értelmében a Budapesten székelő Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár és a Zágrábban székelő Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár a magyarországi, illetve horvát-szlavon

községi illetőségű biztosítottakkal szemben azonos eljárást tartoznak követni. Ennek megfelelően az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár a kölcsönösséget a következőkben kívánja szabályozni:

1. Mindkét országos pénztár kölcsönösen kötelezve van arra, hogy

A betegség esetére való biztosítás terén: a) a biztosított tagok betegsegélyezésénél, b) a beteg pénztári tagok ellenőrzésénél, c) a munkaadókat, vagy a biztosított tagokat terhelő kötelezettségek teljesítésénél és végrehajtásánál egymás részére kölcsönösen eljárni tartoznak.

A baleset esetére való biztosítás terén: a) a balesetet szenvedett biztosítottak gyógykezelésénél, b) az előfordult balesetek megvizsgálásánál, c) a segélyezett és járadékosok ellenőrzésénél, d) a baleseti járadékok kifizetésénél, e) a munkaadókat és a biztosított alkalmazottakat a balesetbiztosításból terhelő mindennemű kötelezettségek teljesítésénél és végrehajtásánál egymás részére kölcsönösen eljárni tartoznak.

2. Az 1. pont alatti kölcsönös kötelezettségek mikénti teljesítése céljából csak a két Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár áll egymással közvetlen összeköttetésben. Ennek megfelelően úgy az egyik, mint a másik országos pénztárnak helyi szervei egymással közvetlenül hivatalosan nem érintkezhetnek, hanem kötelesek ezen egyezmény keretei között mozgó megkeresésük elintézésére illetékes országos pénztár közvetítését igénybe venni. A közvetlenül összeköttetésben álló két országos pénztárnak a másik országrész területén illetékes rendőrhatalóságokat, iparhatóságokat, illetve a horvát-szlavon-dalmátországi bán által e célra kijelölt közigazgatási szerveket, csak az illetékes Országos Pénztár útján keresheti meg, amely a megkereső országos pénztár érdekében és képviselőjében az illetékes hatóság előtt eljárni tartozik.

3. Mindkét országos pénztár kötelezve van a kölcsönösségből kifolyólag felmerült és egymás részére teljesített készkiadásokat megtéríteni. E célból mindkét Országos Pénztár a másik számára külön a betegsegélyezési és külön a balesetbiztosítási számla céljaira folyószámlát nyit, amely számláknak különbözetei negyedévenként egyenlítettnek ki.

4. A két országos pénztár érintkezési nyelve a magyar és horvát és minden megkeresés, vagy értesítés e két nyelven irandó.

5. Az 1907 : XIX. t.-c. 120. §. a) és b) pontjaira vonatkozólag megállapodik az egyezményt kötő két országos pénztár abban, hogy a biztosítási kötelezettség teljesítésének illetékessége szempontjából a két országos pénztár területére terjedő üzemek, vagy több különböző munkatelepeken alkalmazottak biztosítási kötelezettségére nézve az illető üzem főtelepének illetékessége döntő és ezen üzemek vagy vállalatok s főtelepük helye szerinti országos pénztár illetékes helyi szervének kötelesek összes alkalmazottaikat bejelenteni.

6. Ez egyezményben megállapított kölcsönösségből eredő mindennemű vitás kérdések felett a budapesti és zágrábi m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal elnökeiből mint tagokból és a m. kir. kereskedelemügyi miniszter és a horvát-szlavon-dalmátországi bánja által kölcsönös egyetértéssel kinevezendő elnökből álló bizottság határoz, amelynek határozatai mindkét országos pénztárra kötelezők.

Az egyezmény hatályba lépése még nincs megállapítva.

Magánalkalmazottak biztosítása Ausztriában. E címen folyóiratunk múlt számában közöltünk cikket. E tárgyban hozzánk intézett kérdésre e helyen közöljük, hogy a biztosítási kötelezettség csak azokra az alkalmazottakra terjed ki, akik 18 évnél nem fiatalabbak s az 55-ik évet még nem töltötték be.

A szociális biztosítás költségei. Németországban a betegség esetére való biztosítási kötelezettségnek a mezőgazdasági munkásokra és a cselédekre való kiterjesztése, nemkülönben a hátramaradottaknak tervbe vett biztosítása a munkásbiztosításnak évi költségeit tetemesen fogja emelni. A felmerülő költség-többletet az 1907. évi állapotnak alapján számították ki. Ezen előleges számítások alapján kiderült, hogy az évi terhek következőképpen oszlanak meg: betegség esetére való biztosítás 60 millió (uj), hátramaradottak biztosítása 67 millió, betegség esetére való biztosítás (jelenleg) 332 millió, balesetbiztosítás 172 millió, rokkantbiztosítás 228 millió, összesen 859 millió.

Ha tekintetbe vesszük a lakosságnak évi szaporodását is, akkor kiderül, hogy már a legközelebbi jövőben a szociális törvényhozás évi egy milliárdnyi költséget fog okozni. A szociálpolitikai törvényeknek életbeléptetése óta az 1907-ik év végéig munkaadók, munkások és az állam együttvéve kerek számban 8 milliárdnyi összeget fordítottak erre a célra. Ha ehhez még hozzávesszük a

biztosítás mostani állapotának megfelelő 732 milliót, akkor kiderül, hogy a szociális törvényhozás egész költsége a folyó év végéig a 10 milliárdot jóval túl fogja haladni.

A szabad orvosválasztás mintájára. A müncheni Ortskrankenkasse szerződést kötött egy optikussal, aki a pénztár tagjainak rendelt szemüvegeket szállítja. E szerződés ellen a többi müncheni optikus felzúdult és a pénztár felügyeleti hatóságához beadványt intézett, amelyben követeli, hogy a tagok szabadon választhassák meg azt az optikust, akihez legtöbb bizalmuk van és akinél az orvos által rendelt szemüveget a pénztár költségére beszerezhetik.

SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY.

Ipari betegségek kongresszusa.

Folyó évi szeptember hó 10–14-ig fog ülésezni Brüsszelben az ipari betegségek második nemzetközi kongresszusa és érdekes lesz megfigyelni, hogy a haladó kultúrával, különösen pedig a haladó technikával hogy szűnnek meg egyes ipari megbetegedések, de hogy épen a haladó kultúra és technika a maga részéről ismét okozója és előidézője számos újabb ipari és hivatásos megbetegedésnek. Ennek illusztrálásául elég reámutatni például az elektrotechnikai iparban alkalmazottak megbetegedéseire, első sorban a nagyvárosi villamos kocsivezetők idegbetegségeire, melyek az elgázolás és annak következményeinek le nem küzdhető képzetkomplexumából kiindulva, a félelmi neurosisok jellegzetes képeben nyilvánulnak.

Természetesen a kongresszus az új ipari megbetegedések tárgyalása mellett nagy súlyt fektet a már ismert ipari megbetegedések, első sorban az ipari mérgezések, mint ólom, higany, foszformérgezések, továbbá caissonbetegségek, bányászok hivatásos betegségeinek a haladó tudomány jelenlegi állása szerint való megvilágítására. Az utolsó évtized tudományos kutatásai épen ez irányban számos új és meglepő szempontot tártak fel és míg egyrészt kikutatták ezen betegségek acquirálásának módjait és okait, azok lényegét és lefolyását, egyúttal megmutatták az utat ezen betegségek gyógyítására és mi ennél fontosabb, a módot ezen ipari betegségek profilaxisára, megelőzésére.

Igy például a legújabb időben szabatosabban megvizsgálták bányászoknál a kézháton oly gyakran előforduló és gümőkóros eredetűnek látszó megbetegedéseket. Fabry, dortmundi közegészségügyi tanácsos ezt a bajt előbb tuberculosis verrucosának, majd meg aztán tuberculidnek tartotta, míg végre a müncheni »Med. Wochenschrift«-ben az utóbbi mellett nyilatkozott. Azon körülmény, hogy a baj az ujjak nyujtófelületén és a kézháton lép fel, kétségtelenül azt bizonyítja, hogy összefüggés van közte és a bányamunkások hivatása között. Ezek a helyek a dolog természeténél fogva szakadatlanul apró sérüléseknek vannak a letöredező kőzetdarabkák részéről kitéve és a sérülések a gümőkóros csiráknak kedvező támadási pontot nyújtanak. Egyúttal a szénpor is könnyen megtelepedhetik ezen apró hasadásokon és repedéseken. Valószínűnek látszik, hogy a gümőkóros mérgeanyag a fertőtlenítő hatású szénporral való benső elegyedése által erejében jelentékeny mérvben gyengül. A gümőkóros fertőzésnek forrása azonban minden valószínűség szerint maga a megbetegedett egyén. A keskeny járatokban végzett súlyos és kényelmetlen munka mellett könnyen megeshetik, hogy a munkás, mikor köhög és krádog, a gümőkóros csirákat tartalmazó nyálát és köpetet nem a zsebkendőjével, hanem egyszerűen a keze hátával törli le. Általánosságban a megtámadottak épenséggel nem gyakorolták a szemlélőre a beteg embernek a benyomását, sőt ellenkezőleg többnyire egészségesek és erőteljesek voltak azon néhánynak kivételével, akik egyidejűleg tüdővészben is szenvedtek. Habár a jelzett betegségnek a gümőkórhoz való vonatkozása kétségtelenül meg van állapítva, mégis külön hely illeti meg, mert valódi hivatásos, vagyis ipari betegségnek kell azt tekintenünk, amely azonban csak akkor törhet ki, ha a tuberkulózisnak a mérge behatolt a munka által megsérült bőrrészekébe.

A kongresszus, mely külön magyar bizottságot is alapított, első sorban foglalkozni fog az ipari balesetekkel, különösen pedig azzal a kérdéssel, szükséges-e külön választani az ipari megbetegedéseket az ipari balesetektől. A kongresszus tagja lehet mindenki, aki az ipari betegségek kérdése iránt érdeklődik. Bejelentések intézendők a kongresszus titkárságához, Bruxelles, rue Lambert 2.

Öröklött syphilisben szenvedő gyermekek gyógyintézete nyílt meg nemrég Berlinben. Az intézet a nemi betegségek ellen küzdő német egyesület berlini csoportjának alkotása. A gyógyintézet 40 gyermek számára van berendezve, oly módon, hogy minden évben 10 gyermek vétetik fel, akik négy éven át maradnak az intézetben és azután mint egészségesek máshol helyezhetők el, anélkül, hogy környezetüket fertőzéssel veszélyeztetnék. Az első évben egy törvényes és 9 törvénytelen gyermek vétetett fel. A gyermek első életévében az anyja is felvehető, hogy gyermekét és esetleg más syphilitikus gyermeket is szoptasson, mert az egészséges dajkát a syphilitikus gyermek épp úgy fertőzné, mint a syphilitikus dajka fertőzi az egészséges gyermeket, míg syphilisben szenvedő gyermekek káros utóhatás nélkül szoptathatók syphilitikus dajka által s amellet jól gyarapodnak. Az első évben négy syphilitikus anya nyert alkalmazást mint dajka. Ezek közül kettő még ma is benn van és gyermekeik jól gyarapodnak. A gyógyintézet fennállásának rövid ideje alatt is kétségbevonhatatlanul kimutatta kedvező befolyását a benn ápolt gyermekekre.

Ha ezeket a gyerekeket észszerűen kezeljük, akkor meg tudjuk őket menteni. Megállapították, hogy jómódu családokban a syphilitikusok gyermekei tartós és megbízható kezeléssel és ápolással teljesen egészséges emberekké nőnek ki magukat. Ezek a tapasztalatok bírták rá *Welander* stockholmi tanárt egy oly intézet alapítására, amelyben szegény szülők öröklött bujakórban szenvedő gyermekei szakszerű kezeléssel és gondozással egészséges emberekké nőnek fel. A kísérlet fényesen sikerült. Egyetlen gyermek sem halt meg syphilitikus tünetekkel. A példának csakhamar utánpótlója akadt Kopenhágában és jelenleg Berlinben.

Ezt az intézményt ki kellene bővíteni gyógyintézetekkel a felnőttek számára olyképen, hogy eme gyógyintézetek egyúttal munkatelepek is volnának, minthogy a nemi betegek túlnyomó nagy része nem munkaképtelen. Ezáltal legjobban lehetne megakadályozni a betegségeknek széthurcolását és az izolálás folytán e munkaképes egyéneknek gyógyítása is, kellő foglalkoztatás mellett, legjobban volna eszközölhető.

Szájápolás és tüdővész. Az oly gyakran hangoztatott összefüggést, amely a fogak szuvasodása és a tüdővész között van, legutóbb Möller, berlini tanár egy teljesen kifogástalan esetben mutatta ki. Egy tizenhároméves tanuló volt szó, akinek nemcsak a nyakán volt egy duzzadt mirigy, hanem még tüdőcsúcshurutja is volt. A megejtett vizsgálat során kiderült, hogy a tanulóknak a szája nagyon rosszul volt ápolva és a foghasának a szegélye mentén szürkés-sárgás lepedéke volt. Alsó állkapcsának első zápfoga pedig szuvasodásnak indult. Ezen fognak a tartalmából tuberkulózis bacillusokat lehetett tenyészteni és egy tengeri malac, amelyet ezen tartalommal beoltottak, gümőkórban pusztult el. Ez a fiú kora itjuságától fogva gyenge étkü, szájának hiányos ápolása és fogsorának elhanyagolt volta következtében mindig rossz étvágyú volt, minek folytán mindig gyengélkedett. A ki nem elégítő táplálkozás következtében nála nagyfokú vérszegénység lépett fel, amely körülmény a gümőkórnak keletkezését és annak gyors terjedését jelentékeny mérvben elősegítette. Ily módon a szuvas fogaknak azáltal, hogy hegyükkel és élükkel nyomást gyakorolnak a nyálkahártyára és ebben folytonossági hiányokat idéznek elő, igen fontos szerepük van, amennyiben a tuberkulózis bacillusainak alkalmat nyújtanak a benyomulásra. Möller az iskolás gyermekek egész során végzett szájvizsgálatokat és 194 eset közül 14-szer talált rossz fogakban és 35-ször a száj lepedékében tuberkulózis bacillusokat. Rossz száj- és fogápolás mellett gyermekeknél a tüdőgümőkór keletkezésének minden lehetősége tekintetbe veendő és pedig úgy az, amely a baktériumoknak közvetlen belehelése, mint az, amely azoknak lenyelése által keletkezik. Fokozott szájápolás és jó fogazat tehát a tüdőbetegek gyógyulásának egyik előfeltétele. Egyébiránt ezekből a vizsgálatokból megint kiderült, hogy milyen nagy értéke van az iskolai fogklinikáknak.

A tuberkulózist és az ellene való védekezést ismertető vándormúzeum Németországban. A Németországban a gümőkór leküzdésére alakult központi bizottság vándormúzeumot létesített. A múzeumnak hat osztálya van.

Meg akarja ismertetni a gümőkór mivoltát, keletkezését, okait, fejlődését a szervezetben, terjedését a társadalomban, a megbetegedés megelőzését és gyógyításának módjait. Képek, grafikus táblák, moulageok, bonczani készítmények munkásvédelmi berendezkedések stkerült képei: ezek a kiállított tárgyak.

A muzeumot érdemes megnézni. Még az is, ki behatóbban és hivatás-szerűen foglalkozik a gümőkór, e legrettenetesebb népbetegség kérdésével, még az is újat és érdekeset fog találni ebben a kis mintamúzeumban. Néhány érdekes készítmény pl. azt mily hatással van a munkás tüdejére a por, melyet munkaközben kénytelen belélegezni. Az ásvány-, a fém-, az organikus por mind más és más formájúvá alakítja a tüdőt. Érdekesek a képek, melyek mutatják, hogy a fogak helyes ápolása mily mértékben mozdítja elő a táplálkozást.

A német nép tömegesen látogatja ezt a múzeumot még kis városokban is. Mühlhausenben pl. 3.850, Weissenfelsben 6.000, Hannoverben 11.000, Halle a S. 27.000 ember látogatta a múzeumot és hallgatta az itt tartott előadásokat.

Az ily vándormúzeum demonstratív hatása minden kétségen felül erősebb, mint a propaganda más eszközeinek a hatása.

A mi társadalmi múzeumunknak van egy igazán szépen berendezett tuberkulózis szobája. Érdekes volna tudni, van-e évente annyi látogatója, mint a német vándormúzeumnak néhány nap alatt volt Halleban a Sale mellett.

Tejházikók felállítása. Németországban már 1894. év óta működik egy egyesület, mely a tej élvezetének, mint a legalkalmasabb néptápláléknak és népitálnak a legszélesebb körben való elterjesztését tűzte ki céljául. Az egyesület különféle helyeken saját költségén állítat fel tejházikókat, egységes, a tejházikókra jellegzetes architektúrával és berendezéssel és a tej kimérését bérbe adják megbízható tejtermelőknek, ezeket pedig saját szakképzett közegeikkel ellenőrzik. 1906-ban 38 különféle helyeken 90 ilyen tejházikó volt üzemben. A tejkimérés csakis a házikon belül történik, ahol tejet és irót, vajas kenyeret és kétszersültet igen olcsó áron árúsítanak el. Egyéb italok árúsítása szigorúan meg van tiltva. A tej a vendégek kívánsága szerint melegen és hidegen kapható. Az üzem már a kora reggeli órákban kezdődik és megszakítás nélkül tart egész nap. A társaság alapszabályai szerint a tiszta haszonból a részvényesek részjegyeik után legfeljebb 3¹/₂%-ot kaphatnak, a többi nyereség újabb házikók építésére és a tartalékalapra fordítatik. A »Kölnische Zeitung« körkérdése szerint nem — amint gondolták — nők és gyermekek képezik a vendégek túlnyomó részét, hanem éppen nehéz munkát végző férfiak a leghivebb vendégek. Mint különösen gyakori vendégeket lehet megemlíteni gyári munkásokat, küldöncöket, kocsivezetőket, postásokat, újságkihordókat, munkásleányokat és iskolásgyermeket. A tejfogyasztás egyes házikókban igen sok esetben egy nap folyamán 10c0 pohárig emelkedett.

Rongyok feldolgozásánál betartandó óvszabályok Ausztriában

A belügyminiszter egy szomorú eset kapcsán február hó 25-én rendeletet adott ki, mely a rongy feldolgozásánál alkalmazottak védelmét célozza a kórházakban elhasznált kötszerek feldolgozásából származó veszélyek ellen.

Hogy az alkalmazott munkások egészségének károsítása elkerültesse, szigorúan elrendeltetik, hogy a használt, többé kötözésre nem használható, betegek válladékaival szennyezett kötszer minden kórházban kivétel nélkül elégetés által semmisítendő meg. Használt, de még használható kötszert csak akkor szabad a kórházi üzemben vagy az iparban értékesíteni, ha előbb kimosatott és fertőtlenített. Külön is kiemeli a rendelet, hogy ez az intézkedés kiselejtezendő fehérneműre és ruhára is vonatkozik, melyet gümőkórban vagy más ragályos betegségben szenvedő személyek viseltek.

A hatósági orvos utasítandó, hogy a rendelet betartását a kórházak és betegintézetek fölülvizsgálatánál szigorúan ellenőrizze. Kötelessége meggyőződni arról, hogy az intézetekben vannak-e kellő gépek és berendezések, hogy a megsemmisítésre vagy fertőtlenítésre való, fertőző kötszer vagy ruha előírás szerint kezelhető legyen.

Budapesten a fertőző kórházból, a Szt.-Gellért-kórház tifusz-osztályának betegétől loptak el állítólag ruhát, melyben a kórházba jött. Ez a rendelet tehát ennek a furcsa vonatkozásnak alapján némileg aktuális nálunk is.

Nyitott kokszkályhák alkalmazása épületek szárításánál.

Egészségi, de meg technikai okokból is szükséges, hogy az új épületeket mesterségesen szárítsák, amire általánosan a rúd- vagy pántvasból készült kokszkosarakat használják. A füstgázak elvezetésére berendezés nincs, így hát azok a

fűtött helyiségben terjednek szét és a felette tökéletlen elégés folytán keletkező nagymennyiségű szén-oxid miatt rendkívül mérgesek. Ha nem is gyakoriak a balesetek, a nyitott kokszkályhák mégis gondos figyelmet igényelnek, mert a szén-oxid mérgezései többnyire halálosak, de mindenesetre súlyos lefolyásúak. Eltiltani a nyitott kokszkályhákat egykönnyen nem lehet, mert egyéb e célra szerkesztett kályhák nehézkesek és mert a nyitott kokszkályhánál keletkező szabad szén-sav a habarcsot gyorsabban megkeményíti. Az eddigi munkásvédelmi szabályok szerint a nyitott kályhával fűtött helyiségekben való dolgozás és hosszabb tartózkodás tilos, de minthogy nem tartják be ezt a rendelkezést, balesetek előfordulnak. Ezért a berlini birodalmi biztosító hivatal kezdeményezésére az építőipari szakszervezet és a csász. egészségügyi hivatal az ügyet közösen tárgyalta és a nyitott kokszkályhák hatását gyakorlatilag megállapította. Az eredmény semmi újat nem mutatott. Ha nyitott kokszkályhával szárítanak, ugyanazt ajánlják, ami előbb is szabály volt, hogy t. i. a fűtött helyiséget az ablakok felső egyharmadrészenek nyitvahagyásával szellőztessék és azokban legföljebb a kosarak utánatöltésére szükséges ideig tartózkodjanak. A szomszédos helyiségeket lehetőleg zárják el, ellenkező esetben pedig azok csaknem, vagy annyira veszélyesek, mint maga a fűtött helyiség.

Az eredmény tehát ugyanaz, amit kísérlet nélkül is megmondhattak volna. Hozzátehetjük még, hogy a szén-gázok nehezebbek a levegőnél, azok tehát, ha a környező levegőnél nem melegebbek, a padlón helyezkednek el és ha van nyílás, innen tovább vándorolnak és más helyiség levegőjét is elrontják. Az építés vezetősége ügyeljen szigorúan a szabály betartására, mert máskülönben felelős a balesetért.

MUNKÁSVÉDELEM.

Magyar közeleti jelszavak és az angol munkásszövetségek (Trades Unions) munkásvédelmi programja.

Szeretik Magyarországon újabban hangoztatni azt, hogy a mi szociális törvényhozásunk hibás alapon épült föl, hogy mi a német minta után indulunk, mely állami, törvényhozási intézkedésekkel akarja mérsékelni a szociális ellentéteket, és így, miután a mai termelési rend mellett az ellentétek az egyes osztályok közt ki nem egyenlíthetők, csak maga ellen szít elégedetlenséget. Angolországban kiterjedt, széles alapú önkormányzatot adtak a munkásszövetségeknek és a szociális biztosítást ezek vitték keresztül, függetlenül minden állami beavatkozástól. Ezt a példát kell, hogy mi is utánozzuk.

Igaz praemissza — hazug következtetés. Tényleg helytelen, hogy mi a német mintát gyakran szolgálai utánzatban vesszük át. De az angol rendszer a gazdag ipar és az aránylag jómódú munkásság rendszere. Amellett az egyesülési jog, az agitáció szabadsága oly fejlett ott, mint sehol másutt a világon. Az önszegély rendszere ott keresztül volt vihető. De újabban ott is változnak a viszonyok. A német és amerikai verseny érzékenyen károsítja az angol ipart. A munkanélküliek serege nő és a kétségbeesett nyomor lármás hangján kér segítséget. A Guildhall és a parlament előkelő csendjét felveri az éhezők zaja, — az önszegély már nem válik be — felmondja a szolgálatot.

Angolország sietve igyekszik a legkiáltóbb, szociális bajok orvoslására törvényeket alkotni. Követi tehát a német mintát. Nem mert nagyon szereti a németet, hanem mert muszáj.

Mi szegények vagyunk. A magyar munkásosztályra majdnem elviselhetetlen súllyal nehezedik a pauperizmus. Joggyakorlatunk az egyesülési és gyülekezési jog terén — nem akarunk nagyot mondani — merőben különbözik az angol joggyakorlattól.

Az angol minta — a régi, most már Angolországban is kényszerűségből elhagyott rendszer — behozatala azt jelentené, hogy amúgy is szegényes szociális törvényhozásunk továbbfejlesztése elmarad. Hogy a szociális ellentétek kiélesítése várható a legközelebbi jövő kormányzati szellemétől. Mint mikor az inkuizíció borzalmas börtöneiben a fogolytól megvonták a kenyeret és vizet is, de pompás evőeszközt vittek a cellájába. Érezze, milyen

szépen lehetne itt enni, ha volna mit. A közéletünkbe beledobott e jelszó tarthatatlanságára jellemző bizonyíték az angol munkásszövetségek utolsó tanácskozásán megállapított munkásvédelmi programja, melyből néhány érdekes adatot közlünk.

Követelik a gyári törvény megváltoztatását. Szombaton délben 12 órakor beszüntetendő a munka, a munkaszünet hétfőn reggel 6 óráig tartson; veszélyes gőzök elvezetésére szolgáló készülékek alkalmaztassanak a festő- és fehérítő-telepeken és a kalikogyárakban; a gyárfelügyelők és felügyelő nők száma szaporíttassék az iparfelügyelők szakszerű kiképzése biztosíttassék; a szövőiparban a túlórázás eltiltandó, az irodai üzemek mind helyeztessenek a gyári törvény hatálya alá.

A női munkára vonatkozólag követelik, hogy egyenlő munkáért a férfiak bérével egyenlő bért tartozzék fizetni a női munkásnak a munkaadó. 18 évnél fiatalabb egyének alkalmazásának eltiltása minden veszélyesnek vagy egészségtelennek ismert üzemben.

A munkaidőre nézve követelik a 48 munkaórás hét kötelező behozatalát.

Munkaügyi minisztérium felállítását követelik. Az vezesse a statisztikát, készítse elő és hajtsa végre a munkásvédelmi törvényeket, a munka-közvetítés és munkanélküliség, egyeztetés és választott bíróságok kérdéseivel foglalkozzék.

»Munkanélküli« törvényt követelnek. Azonnal végeztessenek szükségmunkák. A szakszervezetek »munkanélküli« pénztárait az állam támogassa.

Szakszervezeti hivatalok létesíttessenek törvény útján. A törvény terjesztessék ki minden »izzasztó« iparra. Minden iparra nézve állapíttassék meg a munkabérek minimuma.

A munkaadónál való lakás és élelmezés tiltassék el.

Állami üzemek munkásainak bérminimuma 30 shilling = 36 korona egy 48 munkaórából álló hétre. A postaüzemben a bérbeadás szüntettessék be, saját üzembe vétessék át minden. A börtönmunkával űzött verseny tiltassék el.

Külföldi sztrájktrörök beszállítását törvény tiltsa. A bányatörvény, 8 órás munkaidővel — fűtők és gépápolók számára is — sürgősen terjesztessék elő. A Shop Act módosíttassék, úgy hogy munkást azért, mert valamely szakszervezethez vagy fogyasztási szövetkezethez tartozik, elbocsátani tilos legyen. Vasuti állomás-főnökök és segédek ingyen és túl-hosszú vasárnapi munkája eltiltandó. Az omnibusz és villanykocsi vezető munkaideje legfeljebb 12 óra lehessen egy nap. Királyi bizottság vizsgálja fölül a biztosító társaságok, a munkaadóknak azt a praxisát, melylyel kissé egyszerű észjárású vagy nagyon öreg embereket jogaikban megkárosítanak. Az angol közvélemény is állami intézkedést és beavatkozást követel tehát az osztályellentétek enyhítésére. A minthogy meg van pecsételve a sorsa minden álladalomnak, mely csak a kiváltságos osztályok kiváltságos helyzetének konzerválására fordít gondot. H.

Nemzetközi pályázat balesetelhárító készülékekre. Az olasz földmívelési, ipari és kereskedelmi minisztérium, felismerve annak a szükségét, hogy a munkásbalesetek elhárítását célzó készülékek iránt az érdeklődést felkeltse és az ezekkel foglalkozókat új berendezések és készülékek felállítására serkentse, nemzetközi pályázatot hirdetett, a következő pályadíjak mellett:

1. 10.000 frankot tűz ki egy oly kísérleti alapokon nyugvó tanulmányra, mely a villanyos üzemeknél a biztosítékokkal és »földkapcsolással« foglalkozik, kiterjeszkedve mindazon jelenségekre, melyek a vezetéknek a talajjal való érintkezésénél lépnek fel, a veszélyekre, melyeknek az áramkezelők ki vannak téve. Kiemelendő ezen tanulmányban a biztosítékok, »villámhárítók«, »földkapcsolások« védő képessége úgy állandó üzemnél, mint túlfeszültség esetében.

2. 4.000 frankot oly készülék szerkesztésére, amely a transzmisszió működése közben is lehetővé tegye — minden veszély nélkül — a szíjaknak a szíjtárcsákra való elhelyezését. Ezen készüléknek könnyen előállíthatónak, olcsónak és megbízhatónak kell lennie.

3. 4.000 frank egy hasonló, de hordozható készülékre, amelynek segítségé-

vel a szíjat egyenlő átmérőjű szíjkorongra lehessen szerelni. Mindkét készüléknek oly erősen kell megszerkesztve lenni, hogy azok a kísérletek hosszú sorát zavar nélkül ki bírják állni.

4. 2.000 frankot oly védőkészülék előállítására, amely hivatva legyen a hengerművekben dolgozó munkásokat, a lemezek hengerelése közben a balesektől megóvni.

5. 10.000 frankot oly berendezésre, mely lehetetlenné tegye a lépfene fertőzést és más balesetek veszedelmeit, melyeknek a bőrgyárakban dolgozó munkások ki vannak téve.

Ezek a tanulmányok a szerzők tulajdonai maradnak, de a miniszter fenntartja magának azt a jogot, hogy az értekezéseket, rajzokat stb. nyilvánosságra hozhassa.

A pályadíjakat nem lehet felosztani s ennél fogva azokat csakis azon pályázók fogják elnyerhetni, akik a kérdéseket teljes szabadsággal oldották meg.

Vége a rendelet még azon pontokkal foglalkozik, amelyek a jury kinevezésére, a pályadíjak szétosztására és a pályázat rendezésére vonatkoznak.

A fehér foszfor eltiltásának és a gyufamonopólium behozatalának kérdése Ausztriában és Magyarországon. Már 1908 december 19-én fogadta el az osztrák képviselőház azt a rezolúciót, hogy a gyufamonopólium kérdését a kormány tanulmányozza, hogy a fehér foszfor behozatalát tiltsa el és vegye rá előbb a magyar kormányt, hogy ily tilalommal járuljon hozzá a fehér foszfor kiszorításához. A politikai viharok zajában ez a fontos munkásvédelmi kérdés elejtődött, pedig — sajnos — a foszfornekrozis Magyarországon nem ismeretlen betegség. És milyenek a kilátások nálunk! Mikor lesz törvény ebből a rezolúcióból! Föltétlenül szükséges, hogy ez a kérdés rendeztessék. A legborzasztóbb ipari betegség nemsokára ismeretlen lesz Európában. Muzeumokban fogják mutogatni egy barbár kor elrettentő jellemzéseül a foszfornekrozisban szenvedő munkás torz képét, genyragta állkapcsát. A nyugateurópai államok muzeumaiban képben, de Magyarországon meg valóságban lehet majd látni ezeket a boldogtalánokat.

Állami szállításoknál és munkáknál kikötendő munkásvédelmi intézkedések Ausztriában. 1904 december 29-én adta ki az osztrák kereskedelemügyi miniszter a végrehajtási rendeletet az állami munkák kiadásáról szóló ösztöminiszteriumi rendelethez. A munkásvédelemre a 11. §. vonatkozik. Ez eltiltja a külföldi munkások alkalmazásának hatósági engedélyezését akkor, ha a belső munkásanyag mellőzésével, bérleszorítás céljából alkalmaztatnék a külföldi munkás. A munkásvédelmi intézkedések betartásáért az alvállalkozó is felelős marad.

A 10. pontra vonatkozólag elrendeli, hogy a munkaadó köteles a hatóságnak bármikor kiadni a munkabérlistákat, hogy a hatóság meggyőződhessék arról, tényleg oly béreket fizet-e a vállalkozó, mint a milyenek minimum gyanánt kikötöttek. Ha a vállalkozó a munkabéreket nem fizeti rendesen, joga van az államnak, hogy a munkákat az alvállalkozó terhére fizesse és az így kifizetett összegeket esetleg a vállalkozó óvadékából is levonja.

Építkezéseknél kellő óvszabályok betartása követeltetik. Ahol az építkezés oly helyen folyik, hogy a munkások lakást a közeli helységekből nem kaphatnak, a vállalkozó köteles a közegészségügy és az erkölcs követelményeinek megfelelő barakokat építeni és egészséges, elégséges és tápláló élelmezésről gondoskodni. A lakbér és az élelmiszerek és ételek árait a hatóság jóváhagyása után ki kell függeszteni a szobákban és étkező helyiségekben. Az első segély baleseteknél és megbetegedéseknél mentő- és kötözőszekrények és hordágyak beszerzése által biztosítandó. Ha nagy építkezésekről van szó, kórházat vagy mentőállomást kell állítani és orvost alkalmazni.

Társadalmi problémák a színésznők életében. Március elsején a berlini feministák nagyon látogatott gyűlést tartottak, hol a fenti kérdést tárgyalták. A színészet leghívatottabb képviselői is beszéltek ezen az ülésen. Nagy adathalmazzal bizonyították, hogy a jelmezkérdés a színésznőre nézve mily fontoságú. Sok színésznő nem tehetségének, hanem toilette-fényezésének köszöni előmenetelét. A legtöbb színésznő fizetése csekély, amelyik színésznő tisztességes akar maradni, éjszakákon át kénytelen ruháinak megvarrásával foglalkozni és még sem lesz képes felvenni a versenyt bizonyos, nagyon fényesen öltözködő elemekkel.

A közönség eldurvult ízlése is bűnös ebben — a színésznőben eleven divatképet óhajt látni. A gyűlés követelte, hogy minden jelmezt, a modernt épp úgy, mint a történetit, az igazgatóság legyen köteles adni.

A házasságon kívüli terhesség eddig ok volt a rögtöni felmondásra, de a törvényes házasság megkötése is feljogosítja az igazgatót a színésznő rögtöni elbocsátására. Az ily anakronisztikus, rideg rendelkezések eliminálására birodalmi színházi törvény megalkotását sürgetik.

A magyar színészegyesület is foglalkozott nemrég az utóbb említett kérdésekkel. Remélhető, hogy a törvényes intézkedés nélkül is eliminálják majd ezeket a szégyenletes rendelkezéseket.

Csecsemővédelmi országos központ alakult nemrég Berlinben. A központ feladata: A csecsemőhalandóság meggátolására és a csecsemővédelemre alakult szervezetek egyesülése Poroszországban; vidéki helyi és kerületi központok alakítása; a csecsemővédelem propagálása különösen a munkásosztálynál. A központ első ülésén Schlossmann egyetemi tanár rámutatott arra, hogy a munkásbiztosítás kiépítése jó alkalom volna a csecsemőhalandóság további leszállítására. (Németországban a csecsemőhalandóság 1901-ben 21,7%, 1909-ben pedig csak 16,2% volt.)

A csecsemővédelem oly fontos és égető kérdését nálunk a legutolsó napokban Dr. Berend gyermekorvos vetette fel. Remélhetőleg sikerül gyermekvédelmünk oly nagyra fejlett és a külföldnek is mintául szolgáló intézményei mellett is ugyanily mértékben csecsemővédelmi akciót indítani.

Munkáslakások építése Nápolyban. Nápoly városának képvisellete munkáslakások építésére 15 millió lírát szavazott meg, hogy legalább a lakásnyomorúságnak legszembetűnőbb tüneteit enyhítse.

MUNKAVISZONY.

Munkaközvetítés Ausztriában 1907. és 1908-ban.

Az osztrák kereskedelemügyi miniszterium terjedelmes és jól áttekinthető jelentésben számol be a munkaközvetítés eredményeiről az 1907. és 1908. évben. A táblák hosszú sorában a számok légiói foglaltatnak. A nagy adathalmazban sok a rendkívül érdekes adat, mely élesen világít reá társadalmi berendezkedésünk sok fogyatékoságára, a tőkés termelési rend sok bűnére. A sok adat közül közöljük a legfontosabbakat.

A kimutatásban 1907-ben 852, 1908-ban 817 munkaközvetítő intézet jelentései foglaltatnak. Ezek általános munkaközvetítők, ipartestületek, szakszervezetek és egyéb egyesületek munkaközvetítői, jótékonyági egyesületek (háztartási munkásnők számára) munkaközvetítői és hatóságilag engedélyezett cselédszerző intézetek. A jelentést tevő intézetek nagyon egyenlőtlenül oszlanak el az egyes tartományokban Dalmatia és a tengerpart egyáltalában nincs képviselve. Karintia és Bukovina csak egy-egy intézettel szerepelnek. A legtöbb intézet Csehországban (301-306), Alsó-Ausztriában (210-205), Stáyerban (100-95) és Felső-Ausztriában (98-94) van.

1907. elején a nyílt állások száma kb. 58.000 volt. Ez a szám áprilisig folyton nőtt, innen júliusig lassanként apadt, innen szeptemberig ismét nagyobb lett. Szeptemberben érte el a maximumot (79.000) és most rohamosan kisebbedett, míg decemberben (39.000) mélyen alatta maradt a januárban kimutatott számnak.

1908-ban január havában 64.000 nyílt állást mutattak ki, ez a szám áprilisig gyarapodott, majd innen kezdve apadt. Szeptemberben a nyílt helyek száma felszökött 77.000-re, ez az év legmagasabb száma, a következő hónapokban ez a szám rohamosan apadt, decemberben 37.000 volt. A két év számai majdnem egyforma viselkedést mutatnak tehát.

Az állástkeresők száma az 1907. év elején 71.000 volt. Ez a szám áprilisig folyton nőtt. Május és június havában az állástkeresők száma csökkent, a következő hónapokban azonban ismét nőtt októberig; e hónapban érte el csúcspontját (88.000). Az év két utolsó hónapjában a szám csökkent, decemberben 54.000-re süllyedt.

1908 január havában ismét 69.000-re szökött föl és nőtt márciusig, váltakozó maradt szeptemberig, amikor az állástkeresők száma ismét fel-

szökik, októberben megint a legnagyobb az állástkeresők száma (85.000), innen megint rohamosan apad. Decemberben az állástkeresők száma 55.000, majdnem ugyanannyi, mint az előző évben.

1907 elején a kínálat és kereslet úgy viszonylott egymáshoz, mint 4—5. Az év végén a viszony a munkátkeresők hátrányára sokkal rosszabb lett, minden két helyre 3 állástkereső jut.

1908 első 3 hónapjában a nyílt helyek viszonya az állástkeresőkhöz 9:10. Ez a meglehetősen előnyös helyzet még javult valamelyest júniusig, amikor kereslet és kínálat majdnem egyforma volt. Július és augusztus havában már több az állástkereső, decemberben már minden nyílt állásra átlag két állástkereső jut.

A mezőgazdaságban 1907-ben munkáshiány mutatkozott az egész évben, júliusban minden állástkeresőre 3 nyílt állás jutott. Még decemberben is 2 munkátkeresőre jutott három nyílt hely.

1908-ban is az egész év folyamán nagyobb volt a nyílt helyek száma, mint a munkátkeresőké. Áprilisban minden állástkeresőre átlag 6—7 nyílt hely jutott.

Az iparban 1907-ben az egész éven át nagyobb volt az állástkeresők száma, mint a szabad helyek száma. 4 szabad helyre átlag 7 állástkereső jut. Májusban ez a viszony annyira javul, hogy már csak 5 munkanélküli jut 4 munkahelyre, decemberben a viszony megint kedvezőtlenebb lett, mint januárban volt.

1908 elején 100 állástkereső jutott 72 szabad helyre. Májusban és júniusban 5 munkanélküli jut 4 helyre, decemberben minden nyílt helyre megint 2 állástkereső jut.

A kereskedelemben és a közlekedési vállalatoknál 1907-ben nagy a munkanélküliség, az év végén egy nyílt állásra 3 állástkereső jut. 1908-ban hasonló a viszonyok. Nincs hónap, amelyben nem jutna minden szabad helyre 2 és több állástkereső.

Az egész esztendő összefoglaló kimutatása a következő:

	1907-ben	1908-ban
A szabad helyek száma	599.150	606.099
Az állástkeresők száma	601.297	628.500
A megtörtént közvetítések száma . .	407.410	426.850
100 állástkeresőre jut kínálat	99'6	96'4
100 » » közvetítés	67'8	67'9

A női munkások utáni kereslet mindkét évben nagyobb volt, mint a férfimunkások után; az állástkeresők között a férfimunkások praedomináltak. Csattanósabb adat a női munka bérleszorító hatásáról nem képzelhető.

Az összes munkakínálatnak majdnem fele és több mint a kereslet és a közvetítések fele az iparra esik; a szabad helyek és munkaközvetítések $\frac{2}{3}$ -a és több mint a helyet keresők $\frac{1}{3}$ -a háztartási munkásokra jut. Harmadik helyen áll a mezőgazdaság, ennek részesedése $\frac{1}{12}$ -en alul marad, negyedik helyen áll a kereskedelem és a közlekedés, melynek részszáma alig több mint 5%, utolsó helyen a szabad foglalkozások állanak, ezekre alig jut 1'2%-a a keresletnek, kínálatnak és közvetítésnek.

Az iparban és a kereskedelemben mindkét évben a szabadhelyek 40%-a és a helyetkeresők 46%-a hét legerősebb foglalkozási ágra jut: ezek a ruházati ipar, a vendéglős-ipar, a faipar, a fémipar, a napszámos-munka, a különféle iparban előforduló képesítéshez kötött hivatás és az élelmezési ipar.

A nyílt helyek száma csak a ruházati iparban és a bányászatban multa felül az állástkeresők számát.

Ha az ember a két év arányszámait összehasonlítja, úgy kitűnik: hogy a kereslet és kínálat aránya egyforma maradt 1907-ben és 1908-ban a keré-
tészeti-, bőr-, szövő-, kárpitós- és élelmezési iparban. Jobb volt a viszony 1908-ban a papiriparban (+ 2'1%) a vendéglős- és korcsmaiparban (+ 6'2) és a grafikusiparban (+ 9'4). Minden más iparban rosszabbodás állt be

1908-ban. Feltűnő ez a rosszabbodás a faiparban ($-10\cdot2$), a képesítéshez kötött hivatásoknál ($-9\cdot5$), a napszámos-munkánál ($-7\cdot9$) és a fémiparban ($-7\cdot3$).

Ami az egyes intézeteket illeti, mindkét évben több mint kétharmadát az egész közvetítési forgalomnak az általános munkaközvetítő intézetek bonyolították le. A legkisebb a jelentősége a jótékonysági egyesületek közvetítő intézetének ($2\cdot4\%$ -a a szabadhelyeknek, 1% -a a helyetkeresőknek és közvetítőknak).

A közvetítés eredményei ezeknél a legjobbak, sok a szabadhely. Persze oly kicsiny a forgalmuk, hogy alig jönnek számba. Utánuk következnek az ipartestületek, ezek elhelyezik az állástkeresők $70-80\%$ -át, harmadik helyen állnak a hatósági munkaközvetítők (69%). A szakszervezetek és egyesületek az állástkeresők $50-60\%$ -át helyezik el.

Az állástkeresők munkanélküli napjainak száma 1907-ben nagyobb volt, mint 1908-ban Csehországban, Laibachban és Grazban. Mind a többi intézetnél nagyobb volt a munkanélküli napok abszolút száma 1908-ban mint 1907-ben. Prágában átlag minden munkátkereső 24 napig volt munkanélkül, Bécsben, Grazban és Csehországban átlag 10 napig, Laibachban 9 napig.

Azon munkanélküliek száma, kik legfeljebb egy hetet voltak munka nélkül, 1908-ban nagyobb lett a grazi, laibachi és krakói intézeteknél. Mind a többi intézetnél 1908-ban ama munkanélküliek száma nőtt, kik egy hétnél tovább voltak munka nélkül.

Az összes munkaközvetítőknél az összes elhelyezett álláskeresők $\frac{9}{10}$ -e 14-70 év közötti korban volt. A kiskorúak csak Grazban voltak kisebbségben, különben mindenütt ők voltak többségben. Legnagyobb volt a kiskorúak száma Laibachban és Prágában, ahol elérte a $\frac{7}{10}$ részt. A 40 és 60 év közöttiek száma $2\cdot4\%$ és $11\cdot9\%$ közt ingadozott. 14 évnél fiatalabb munkást 1907-ben »csak« 113-at, 1908-ban 123-at közvetítettek. Ami nem amellett bizonyít, hogy Ausztriában nincs gyermekmunka, hanem csak annyit mond, hogy ezt a munkásanyagot nem nyilvános közvetítés útján szerzi be a vállalkozó.

60 évnél idősebb munkást 1907-ben 931-et, 1908-ban 1.115-öt közvetítettek (magában Bécsben 750-et, illetve 951-et). Ha a törvény a gyermek- és nőmunkást védi — már amennyire védi — miért nem védi a 60 éven felüli munkásokat is? Faj-javító tendenciája ennek a védelemnek nem volna, de humánus és emberséges volna.

A legtöbb munkás, ki igénybe vette a munkaközvetítést, nőtlen, illetve hajadon volt. A házások legnagyobb száma a brünni intézetnél fordult elő — 33% , ez nem közvetít cselédet.

A mezőgazdaságban volt a legnagyobb a nős munkások száma.

A sok diagramma és számkolumnák végtelen sora szürke unalmat jelent a legtöbb embernek, — reá nézni sem szeret.

Pedig milyen érdekesen, milyen felvilágosító módon beszélnek ezek a számok! Olyan nyelven beszélnek, hogy ebből a miniszteri, szürke, objektív és szintelen hangon irt könyvből majdnem forradalmi iratot csinálnak.

A bérfizetés törvényes szabályozása Franciaországban. 1909 december 7-én Franciaországban új törvény lépett életbe, mely a bérek kifizetésének módozatait szabályozza. A törvény elrendeli, hogy munkások és alkalmazottak bére készpénzben fizetendő ki. Az iparban és kereskedelemben alkalmazott munkások bére legalább kéthetenként egyszer, az egyéb alkalmazottak fizetése legalább havonta egyszer fizetendő ki. Akkordmunkáknál, melyek 14 nap alatt el nem készülnek, köteles a munkaadó kéthetenként egy részét a bérnek kifizetni, a munka szállítása után 14 napon belül az egész összegnek föltétlenül ki kell fizetnie. A kifizetést ünnep- vagy pihenőnapon nem szabad eszközölni, nem szabad korcsmában vagy pálinkamérésben, sem boltban vagy elárúsító helyen végezni a kifizetést.

A munkaidő szabályozása a bányászatban Belgiumban. 1909. évi december hó 31-én lépett életbe Belgiumban az új bányatörvény. A rendes napi munkaidő, vagyis az idő, amely eltelik attól az időponttól, midőn az első munkás leszáll a tárnába, addig, míg e csoport első munkása a tárnát el nem hagyta, nem lehet hosszabb 9 óránál. Ennek az időnek meghosszabbítása — legfeljebb egy órával — csak sürgős szükség esetén engedélyezhető oly munkások számára, kik felépületi vagy gépszolgálatot végeznek, kik a lóápolásnál vagy a felszállásnál vannak alkalmazva. Olyan munkások munkaideje, kik magas hőfokú, vagy nagyon nedves, vagy egyébként egészségtelen helyen dolgoznak, leszállítható. Ha a munkaidő meghosszabbított, erről külön lajstrom vezetendő. Az üzemszabályzatban pontosan kiirandó, mikor kezdődik és mikor végződik minden csoport számára a leszállás és a folszállás ideje.

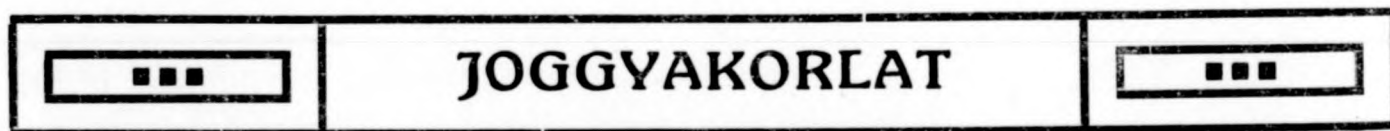
Munkaviszony Németországban. 3.510 kötelező pénztár adott jelentést 1909 november haváról. 1909. évi november hó 1-én a pénztáraknak 3,302.081 férfi és 1,419.206 női tagja volt. 1909. évi december hó 1-én ugyanazon pénztáraknál 43.996 férfi taggal kevesebb és 10.861 női taggal több volt a tagok száma. Ha a munkaképtelen betegek számát is levonjuk, úgy november havában a tagok száma 49.666-al kisebb lett, míg októberben 35.754 emberrel nagyobb lett.

A munkaközvetítő intézet jelentése szerint a munkát keresők száma 1908. év novemberével szemben 8.000-rel nagyobb lett. 248.000 munkát kereső férfival szemben 123.000 állás volt szabad. 103.000 ember helyeztetett el. 52.000 munkát kereső nővel szemben 43.000 volt a nyílt állások száma. A közvetítések száma 28.000.

Munkanélküliség az Egyesült-Államokban. Az angol királyság new-yorki főkonzuljának hivatalos jelentése szerint 1909 október elsején a szakszervezeteknek (trade union) 86.968 tagja volt munka nélkül. Ezek közül 31.181, az összes taglétszám 87°/_o-a nem sztrájk vagy kizárás miatt, tehát a természetes munkaviszonyalakulás következtében volt munka nélkül. 1909 július elsején a százalék jóval nagyobb volt, 131°/_o.

Kivándorlás Kanadába. A bevándorlási törvényt Kanadában legutóbb lényegesen módosították. Kizáratnak a bevándorlásból: 1. gyöngelműek és elmebetegek; 2. undort gerjesztő vagy ragályos bajban szenvedők; 3. nyomorékok (néma, siket), kivéve ha családtagokkal utaznak, kik garantálják, hogy nem esnek majd terhére a jótékonyágnak; 4. jellembe vágó cselekedetért büntetett egyének; 5. prostituáltak, vagy akik azért vándorolnak be, hogy prostituáltakká legyenek; 6. egyének, kik a jótékonyág igénybevételével szállítottak Kanadába.

Az európai bevándorlónak 25 dollárt és az út céljára szóló kifizetett jegyet kell felmutatnia, csak ha hozzátartozóihoz utazik valaki, vagy ha bizonyítja, hogy munkahelye van már valamelyik gazdaságban menthető fel ez alól. A magánbevándorlási ügynökök üzelmét szigorúan büntetik. Nem számíthat az ügynök a vasuti jegyért és a podgyász feladásáért egy fillérrel sem többet, mint amennyit tényleg kiadott. A vendéglősök tartoznak a szoba árát és az ellátás költségeit feltüntető táblát függeszteni ki a vendégszobákban. A kanadai kormány a bevándorlónak vagy ingyen állami területet, vagy eladó területet bocsát rendelkezésére. Az európai ipari munkásra az ipari fellendülés dacára sem nagyon jók a kilátások.

BETEGSEGÉLYEZÉS.

Az 1907. évi XIX. t.-c. hatálybalépte előtt felmerült igény elbírálása.

I.

A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal 1909. évi október hó 28-án kelt 1909/76/2. számú ítélete.

Ítélet: A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal a csikszeredai kerületi munkásbiztosító pénztár felebbezését elutasítja, s az első bíróság ítéletét helybenhagyja.

Indokolás: Az igény, melynek tekintetében dönteni kellett, még az 1907. évi

XIX t.-c. életbeléptetését megelőző időben, az 1891. évi XIV. t.-c. hatálybalépte alatt merült fel. Erre a körülményre tekintettel, az állami munkásbiztosítási hivatalnak mindenképp először az első bíróság által figyelmen kívül hagyott hatásköri kérdésben, vagyis arra nézve kellett döntenie, hogy a szóban forgó igény tekintetében való bíraskodás az 1907. évi XIX. törvénycikkben létesített választott bíraskodási szervezet hatáskörébe vonható-e. E tekintetben a felső bíróság arra a meggyőződésre jutott, hogy e bíróságok hatásköre a szóban forgó igény tekintetében való bíraskodásra nézve fennáll. A felsőbíróság ezt a jogi meggyőződést az 1907. évi XIX. t.-c. 158., 196. és 199. szakaszai rendelkezéseinek egybevetésére alapította. Az idézett törvénycikk 158. szakasza szerint a választott bíróságok hatásköre azoknak a vitás ügyeknek eldöntésére terjed ki, melyek az idézett törvény alapján betegség és baleset esetére biztosított személyek vagy igényjogosult hozzátartozóik és az országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztosító pénztár között merülnek fel. Eldöntést igényel tehát az a kérdés, hogy azok, kik az 1891. évi XIX. t.-c. hatálybalépte alatt voltak valamely pénztárnál betegség esetére biztosítva s az 1891. évi XIV. t.-c. alapján támasztott valamely igényük az idézett törvénycikk hatálybalépte alatt kielégítést nem nyert, ezen ki nem elégített igény tekintetében az 1907. évi XIX. t.-c. alapján biztosított személyeknek tekintendők-e. Sem a törvény, sem az annak életbeléptetése tárgyában 1907. július 12-én 57.734. sz. alatt kibocsátott kereskedelemügyi miniszteri rendelet határozmányai e tekintetben kifejezett rendelkezést vagy átmeneti intézkedést nem tartalmaznak, de támpontot nyújtanak a törvény 98., 196. és 199. szakaszai. Az 1907. évi XIX. t.-c. életbeléptekor fennálló kerületi munkásbiztosító és vállalati betegségélyző pénztárok ugyanis a törvény 98. szakasza értelmében az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztárnak a biztosítást és a segélyezést közvetítő helyi szerveivé válnak: a velük szemben fennálló jogok, igények és követelések tehát ennek folytán az országos pénztárral szemben válnak érvényesítendőkké. Ezekről a fennmaradó pénztárakról továbbá a törvény 199. szakasza akképpen rendelkezik, hogy azok vagyona a 196. szakasz második bekezdése értelmében állapíttatik meg. Az esetleg fedezetlen tartozások tekintetében kifejezett rendelkezést a törvény ugyan nem tartalmaz, de a 196. szakaszra való, most jelzett utalás folytán ez irányban más megoldás okszerűen fel sem merülhet, mint az, amelyet e szakasz a törvény által felosztott pénztárakra nézve tartalmaz, s amely szerint: Az esetleg fedezetlen tartozások az országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztosító pénztár betegségélyezési számlájára mennek át. E szerint a jelzett szakaszok rendelkezéseinek egybevetéséből nyilvánvaló, hogy az 1891. évi XIV. t.-c. alapján támasztható és pénzbeli kiegyenlítést váró azok az igények, melyek az idézett törvénycikk életbelépte alatt, illetve a felszámolás eszközéséig ki nem elégítették: az országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztosító pénztárral szemben érvényesítendők és első sorban a törvény életbelépte előtt gyűjtött vagyont terhelik, amennyiben pedig ilyen vagyon egyáltalán nem volna, vagy előzetesen már más célra volna lekötve, úgy a fedezetlen tartozások az országos pénztár betegségélyezési számláját terhelik. Ebből jogosan levonható az a további következtetés, hogy az ily igényt támasztó azok a személyek, kik az 1891. évi XIV. t.-c. hatályban léte alatt valamely betegségélyző pénztár biztosított tagjai voltak, a ki nem elégített igény tekintetében az 1907. évi XIX. t.-c. alapján az országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztosító pénztárnál is biztosított személyeknek tekintendők. Ennélfogva a ki nem elégített igényre nézve köztük és az országos pénztár között felmerült jogvita is helyesen és a 158. szakaszhoz képest törvényes alapon vonható az idézett törvényszakaszban szervezett választott bíróságok hatáskörébe. A hatáskör megállapításánál az idézett törvényszakaszok fent kifejtett értelmezésén kívül a felsőbíróság figyelembe veendőnek találta azt a körülményt is, hogy a betegségélyző pénztárok és tagjaik közt a nyújtandó segély tekintetében felmerült vitás ügyek az 1891. évi XIV. t.-c. hatályban léte alatt is, a 76. szakasz második bekezdése értelmében a pénztári alapszabályok szerint alakított választott bíróságok hatáskörébe tartoztak, tehát ezeket a kérdéseket már a régi törvény is kivonta a rendes polgári bíróságok hatásköréből. Az 1907. évi XIX. t.-c. fentartotta ezt a jogelvet, bár a választott bíróságokat lényegesen megváltoztatott szervezetben létesítette. A törvény ezen rendelkezése is támogatja azt a jogi felfogást, hogy a betegségélyezés körül felmerülő vitás ügyek eldöntése, még ha az igény az 1891. évi XIV. t.-c. hatályban léte alatt merült is fel, helyesen csakis a munkásbiztosítási választott bíróság mint szakbíróság hatáskörébe vonható, nem pedig a rendes bíróságok hatásköre alá, melyek hatásköre ily kérdések eldöntésére az 1891. évi XIV. t.-c. hatályban léte alatt sem terjed ki. A hatáskör kérdése ily értelemben eldöntetvén, az igénylő által támasztott igény, minthogy az még

1907 március hónapban, tehát az 1891. évi XIV. t.-c. hatályban léte alatt merült fel, önként érthetőleg ezen törvény rendelkezései alapján volt elbírálandó.

II.

A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal 1910 január 20-án kelt 1909. 268/3. számú ítélete.

A hivatal az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatja. Indokolás: Az a tény, hogy igénylő a sz.-i I. polg. betegsegélyző pénztárral szemben jogot szerzett magasabb összegű temetkezési segélyre, az elsőfokú bíróság ítéletében érvényre jutott jogi felfogás érvénybenhagyásához nem elégséges. Nincs annak lekövetkeztetésére semmi alap, hogy ez a kötelezettség a nevezett pénztár megszűnése után, a maga egészében és feltétlenül az 1907 : XIX. t.-c. által létesített pénztárak valamelyikére szállott volna. Általános jogi elv, hogy a megszünt jogalanyok esetleg fenmaradt vagyonából követelhető kielégítés. Az 1907 : XIX. t.-c. 196. §-ának abbeli intézkedése, mely szerint a feloszlott pénztárak fődözetlen tartozásai az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító pénztár betegsegélyezési számlájára mennek át, a jelzett általános jogelv alól egy irányban kivételt alkot ugyan, ez a kivételes jogszabály azonban jelenlegi peres igényre nézve azért nem alkalmazható, mert az idézett t.-c. életbeléptetése alkalmával özv. B. K.-né életben lévén, a temetkezési segélyre nézve még nem volt lejárt követelése, akkor tehát még fedezetlen tartozásáról, mely az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár számlájára ment volna át, nem lehetett szó. Másfelől a jelzett törvény, míg egyrészt tüzetesen meghatározza a biztosítás anyagi alapját képező jövedelmi forrásokat, addig másrészt szorosán körvonalazza és az általa megalkotott Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztárnak és e pénztár helyi szerveinek alapszabályaiban tüzetesen meghatározni engedi azokat a betegsegélyezési és balesetbiztosítási járandóságokat, amelyek a munkásbiztosítás számlájára kiutalhatók. Ezen törvényalkotta mérlegnek egyenlegét semmiféle más jogszabályokon nyugvó és más pénztárakkal szemben szerzett jogoknak megfelelő terhekkel veszélyeztetni nem szabad, mert erre a törvény engedélyt nem ad. Az 1907 : XIX. t.-c. 50. §-a s a § utolsó bekezdése szerint a segélyezés mérvére és módjára nézve irányuló alapszabályok a sz.-i kerületi munkásbiztosító pénztár igazgatósága határozatának helyességét igazolják, mert özv. B. K.-né halálának idejében 1908 október 10-én a sz.-i kerületi munkásbiztosító pénztárnak alapszabályai voltak az általános betegsegélyezési számla terhére kifizethető temetkezési segély mérvére nézve irányadók s ezen alapszabályok a kérdéses segély mérve a sz.-i kerületi munkásbiztosító pénztár általános betegsegélyezési számlája terhére helyesen állapított meg 40 koronában. Ennélfogva a B. K.-né örökösei által a már kiutalt 40 koronát meghaladó temetkezési segélyre támasztható igény s jelesül ezen igénynek a többször említett külön alap kamataiból való kielégítése tárgyában csak a jövőben lesz lehetséges a sz.-i munkásbiztosító pénztárnak és esetleg a munkásbiztosító bíróságoknak határozniok.

*

A most közölt két ítélet érdekesen mutat rá arra a tényre, hogy az 1907 évi XIX. t.-c. az új törvénybe történő átmenetről mennyire nem gondoskodott, kellőleg midőn a törvény rendelkezéseinek egybevetéséből, logikai következtetésekből és nem a törvény kifejezett rendelkezéseiből kénytelen a követendő eljárást megállapítani. Az illetékesség kérdésében teljesen egyezik és helyt is áll az idézett ítéletek felfogása, a törvényességi szemponton kívül azért is, mert az ítéletek azon álláspontja, mely szerint az 1907 : XIX. t.-c. hatálybalépte előtt keletkezett igényeket az 1907 : XIX. t.-c. alapján szervezett választott bíróságok bírálják el, az egyetlen lehetséges és gyakorlatilag keresztülvihető álláspont. Az I. alatti ítélet a kórházi ápolási költségek megtérítésére vonatkozik, a II. alatti ítélet temetkezési segélyre, melyre alkalmat adó haláleset az 1907 : XIX. t.-c. hatálybalépte alatt történt. Az I. ítélet szerint az 1907 : XIX. t.-c. hatálybalépte előtt felmerült olyan igények, amelyek az 1891 : XIV. t.-c. hatálybanléte alatt kielégítést nem nyertek, az országos pénztárt, illetve kerületi pénztárt terhelik. A II. ítélet éppen azzal az indokolással, hogy az igényre alapot adó haláleset nem az 1907 : XIX. t.-c. hatálybalépte előtt történt, nem állapítja meg az országos pénztár, illetve kerületi pénztár kötelezettségét. Ez utóbbi álláspont szerintünk helytelen, mert ha az 1907 : XIX. t.-c. hatálybanlépte előtt felmerült igényre nézve azt az álláspontot — és ez a helyes — foglalja el, hogy az igény az országos pénztár, illetve kerületi pénztár betegsegélyezési számláját terheli, ugyanezt az álláspontot kell elfoglalnia — még erősebben indokolhatólag — az

1907 : XIX. t.-c. hatálya alatt felmerült igényre nézve is. Ez igény elbírálásánál azonban az 1891 : XIV. t.-c. hatálybanléte alatt érvényes alapszabályok szerint szerzett jogok respektálandók. Összefoglalva a felmerült szempontokat, megállapítjuk, hogy az 1907 : XIX. t.-c. hatályba lépte előtt felmerült és az 1907 : XIX. t.-c. hatályba lépte alatt, de régebbi jogokra alapított betegsegélyezési igények az 1891 : XIV. t.-c. szerint bírálendók el, az 1907 : XIX. t.-c.-ben meghatározott fórumok (kerületi munkásbiztosító pénztár, választott bíróság, állami munkásbiztosítási hivatal) által. A most meghatározott eljárás mellett az 1891 : XIV. t.-c. szerint megállapított igények kielégítése az országos pénztár, illetve a kerületi pénztár betegsegélyezési számláját terhelik.

BALESETBIZTOSÍTÁS.

Az örökbefogadott gyermeknek az osztrák balesetbiztosítási törvény 7. §-a szerint járadékra nincs igénye.

Az osztrák vasutak balesetbiztosító intézete választott bíróságának 1909. október 27-én kelt Cu. 480/a/b sz. ítélete.

Baleset folytán elhalt X munkás után fogadott gyermeke járadékot igényelt. A balesetbiztosító intézet igényével elutasította.

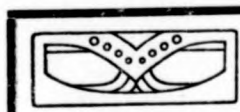
A választott bíróság ezen határozat ellen a felebbezést elutasította.

Minthogy az általános polgári törvénykönyv örökbefogadott gyermekeknek törvényes örökösödési jogot biztosít, az örökbefogadott gyermekek is igényt tarthatnak járadékra az 1887 december 28-án kelt balesetbiztosítási törvény 7. §-a szerint, ha e §. nem határozta volna meg pontosan, mit ért »gyermek« alatt.

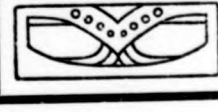
A most hivatkozott § azonban csak házasságból származott és házasságon kívül nemzett gyermekeket sorol fel. Ebből a felsorolásból világosan kitűnik a törvénynek azon intenciója, hogy csak vérszerinti gyermekeknek kíván járadékot adni, azonban nem csak jogi kötéssel a szülőkhöz kötött gyermekeknek. Ehhez még hozzájárul az, hogy az örökbefogadási szerződés, mely magánjogi természetű és az osztrák polgári törvénykönyv szerint az örökbefogadó szülők és örökbefogadott gyermekek közti jogviszonyt szabályozza, csak magánjogi hatályú, olyan jogviszonyokra, melyeknek közjogi tartalma is van, nem bír hatással, így például a törvényben a katonai szolgálat tekintetében egyetlen gyermeknek adott kedvezmény örökbefogadott gyermekekre nem vonatkozik. Ezen indokokkal a fölebbezésnek a választott bíróság nem adhatott helyet.

*

A most idézett ítélet a törvény 7. §-ának teljesen megfelel. A mi 1907. évi XIX. törvényünk 72. §-a az osztrák törvénynél liberálisabb, amennyiben egyrészt az örökbefogadott gyermeknek világos törvénytelen szóval megadja a járadékot, másrészt nem tesz különbséget törvényes és törvénytelen gyermek közt, mint az osztrák törvény, mely a törvényes gyermeknek 15, a törvénytelennek 10% járadékot állapít meg.

SZAKIRODALOM.

A »MUNKÁSÜGYI SZEMLE« KIADVÁNYAI.

Forel Ágoston: A huszadik század feladata a szociális egészségügy terén. A nagyhirű tudósunk folyóiratunkban közölt értekezése külön kiadásban megjelent. Ára 40 fillér. Kapható minden könyvkereskedésben.

***

Dr. Papp Géza: A kórházak és a munkásbiztosító pénztár kölcsönös jogviszonya. Különlenyomat a »Munkásügyi Szemle«-ből. E nagyérdekű tanulmányt olvasóink kívánságára külön füzetben kiadtuk, hogy a munkásbiztosító pénztárak vezetőségének s tisztviselőinek s közigazgatósági hatóságoknak könnyen hozzáférhetővé tegyük. Ára 10 példányonként 2 korona. Kapható a »Munkásügyi Szemle« kiadóhivatalában (Budapest, VII., Rózsa-utca 29.).

HIRDETÉSEK.

BŐRBAJOKAT,

bőrkiütéseket, daganatokat és sebeket, amelyek vérszegénységből erednek és és nem akarnak gyógyulni, a

A SCOTT-féle EMULSIÓ

szüntet meg legjobban. A legtisztább alkatrészek, amelyek izletes módon könnyen emészthető krémmé egyesítettek a kiváló SCOTT-féle eljárás által,

A SCOTT-féle EMULSIÓ-t

a legkiválóbbá tették és kétségbevonhatatlan hírnevet biztosítottak számára ezeknél a bajoknál.

Az Emulsió vásárlásánál a SCOTT-féle módszer védjegyét — a halászt — kérjük figyelembe venni

Egy eredeti üveg ára 2 K 50 fillér.

Kapható minden gyógytárban.

Első Leánykiházásító Egylet, mint szövetkezett Gyermekek- és Életbiztosító intézet.

Folyó évi március hó 20-án tartotta ez az intézet 47-ik rendes közgyűlését a számosan megjelent tagok élénk részvétele mellett. — Az előterjesztett mérlegből és jelentésből kitűnik, hogy az elmúlt üzletév is kedvező volt, amennyiben 2,080.100 K összegű biztosítással többet kötöttek, mint az előző évben. A biztosított tőkeösszeg 69,878.073.14 K-ra emelkedett. A díj- és mellékilletékek bevétele 3,529.288.65 K-ra, a kamatjövdelem értékpapírok és bankbetétek után 622.787.81 K-ra és a három intézeti ház bérjövdele 111.109.04 K-ra emelkedett. — Különböző esedékes biztosítási összegek címén a feleknek az elmúlt évben 1,140.219.92 K fizetett ki. — A díjtartalék 16,032.734.35 K-ra; a jutalék felemelési tartalék 502.716.21 K-ra; a külön tartalék 258.848.16 K-ra emelkedett; a biztosítási alap változatlanul megmaradt 200.000 K összegben. — Az 1909. üzletév kezelési feleslege 63.204 K 16 f. mely összeg két egyenlő részben a felemelési és külön tartalékhoz csatoltatik. — A mérleg vagyon-számlája 17,667.870.08 K-nyi összeget mutat ki, mely óvadékképes értékpapírokban, bankbetétekben és 3 nagy bérpalotában leli fedezetét. — A jelentést és mérleget egyhangúlag megelégedéssel tudomásul vették és a felmentvényt megadták

Meghívás a Magyar Leszámitoló- és Pénzváltóbanknak 1910. március 29-én, d. e. 11 órakor, saját helyiségeiben (V., Dorottya-utca 6.) tartandó XL. rendes közgyűlésére.

Napirend: 1. z igazgatóság jelentése az 1909. üzletéről. 2. Az 1909-i számadás és mérleg előterjesztése és az igazgatóságnak a nyereség fölosztására vonatkozó indítványa. 3. A főlügelő bizottság jelentése az igazgatóság által előterjesztett évi számadás és mérlegről, valamint a nyereség fölosztását illetőleg tett indítványok megvizsgálásáról. 4. Ezen tárgyak és az igazgatóság és főlügelő bizottság részére adandó fölmentvény fölött való határozat. 5. Az alapszabályok módosítása. 6. Igazgatósági választások. 7. Fölügelő bizottság választása.

Azon részvényesek, kik a közgyűlésen résztvenni kívánnak, fölhatnak, hogy az alapszabályok 17. §-a értelmében részvényeiket, a még le nem járt szelvényekkel együtt, legkésőbb **folyó évi március hó 26-ig** a következő helyek valamelyikén letéteményezzék: **Budapest** : a bank központi pénztáránál (V., Dorottya-utca 6.), **Fiumében** : a bank fiókosztályánál (Via de Lido 7.), **Kassán** : a bank fiókosztályánál (Fő-út 11.), **Kolozsvárott** : a bank fiókosztályánál (Mátyás király-tér), **Pozsonyban** : a bank fiókosztályánál (Fő-tér), **Wienben** : a K. k. priv. Österreichische Ländersbanknál (I., Hohenstaufengasse 1.).

A megvizsgált mérleg és az erre vonatkozó főlügelő bizottsági jelentés nyolc nappal a közgyűlés előtt a társaság helyiségeiben a t. részvényesek rendelkezésére áll.
Budapest, 1910. évi március hó 12-én.

Az igazgatóság.

Az Első Magyar Általános Biztosító Társaság közgyűlése.

Az Első Magyar Általános Biztosító Társaság megtartotta évi rendes közgyűlését gróf *Csekonics Endre* v. b. t. t. elnöke alatt. Az igazgatóság részéről az ügyeket a társaság vezérigazgatója, *Ormódy Vilmos* főrendiházi tag adta elő. Az igazgatóság felolvasott jelentéséből, valamint az előterjesztett zár- és mérlegszámlából kitűnik, hogy a lefolyt 1909-iki ötvenkettedik üzletév eredményei voltak a társaság működése óta a legnagyobbak s összesítésükben a legkedvezőbbek. Az évi 5,113.728 korona 98 fillér tiszta nyereségből az igazgatóság osztalékkul 1,500.000 korona összeget javasolt, tehát minden egyes részvényre 500 koronát, míg a nyereség többi része az alapszabályszerű levonások után a társaság dűsgazdag tartalékainak és alapjainak további erősítésére szolgál. Az üzleti eredményekhez méltó volt ezáltal is a társaságnak a közcélok iránt tanúsított hagyományos áldozatkészsége. A közgyűlés az összes számadásokat s az igazgatóság, illetőleg az egész kormányzótestület valamennyi javaslatát köztetszéssel egyhangúlag elfogadta s az 1909-iki üzletévre vonatkozó felmentvényt minden irányban megadta. Az egész részvényenként 500 korona osztalék kiizetését a társaság főpénztára már e hónap 14-én megkezdte. A közgyűlés után tartott igazgatósági ülésen az igazgatóság a következőleg alakult meg: Igazgatósági elnök lett báró *Harkányi Frigyes*, vezérigazgató *Ormódy Vilmos* főrendiházi tag, helyettes vezérigazgató pedig *Szende Károly*.

Angol-Osztrák Bank. Az Angol-Osztrák Bank részvényeseinek rendes közgyűlése

1910. április 7-én, Bécsben, saját helyiségeiben (I., Strauchgasse 1.) este fél 7 órakor tartatik meg. A közgyűlés napirendje: 1. A főtanács évi jelentése. 2. A számvizsgáló bizottság jelentése az 1909. évi zárszámadásról és előlotti határozathozatal. 3. Határozathozatal az 1909. évi tiszta nyereség hova fordításáról. 4. Főtanácsosi választások és a kooptált tagok helyben hagyásával. 5. Javaslat az alapszabályok módosítása tárgyában.

Az alapszabályok 30. §-a értelmében 25 részvény egy szavazatra jogosít.

A szavazatra jogosított részvényesek fölkéretnek, hogy részvényeiket, a még le nem járt szelvényekkel együtt, folyó évi március hó 31-ig bezárólag Bécsben: az Angol-Osztrák Bank számszelvényességénél; Londonban: az Anglo Austrian Banknál és Budapest, Aussig, Bodenbach, Brünn, Graz, Linz, Prága, Prossnitz, Teplitz, Trautenau és Triestben az Angol-Osztrák Bank ióktelpeinél, továbbá Pilsenben Hofmann és Kottlarzig bankbetéti társaságnál letétbe helyezték. Az alapszabályok 27. §-a értelmében meghatalmazás csakis szavazatra jogosított részvényesre ruházható Bécs, 1910. március 14-én.

A főtanács.

A „Nemzeti“ Baleset-Biztosító Részvénytársaság Budapestén, folyó hó 19-én tartotta meg tizenhetedik rendes évi közgyűlését ormódi Ormódy Vilmos elnöklete alatt. A felolvasott évi jelentés konstatálja, hogy a múlt év igen kedvező eredménnyel záródott. A díjbevétel a balesetbiztosítási ágazatban 2,029.394 korona 67 fillért, a tűzviszontbiztosítási ágazatban 417.577 korona 53 fillért, és a népbiztosítási ágazatban 540.628 korona 87 fillért tett ki. Véglegesen rendezett károkért a viszontbiztosítási rész levonása után valamennyi ágazatban 772.755 korona 10 fillér kifizetett, míg függőben levő károkra 263.134 korona 03 fillér helyeztetett tartalékba. A társaság biztosítéki alapja a számadási év végén 3,690,036 korona 61 fillért tett ki. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság együttes indítványa, hogy az 1909. évi 188.179 korona 28 fillért tevő össznyereségből osztalékkul minden részvény 17. sz. szelvénye után 16 korona = 8%, azaz összesen 80.000 korona fizetessék ki, a közgyűlés által egyhangulag elfogadtatott és elhatározott, hogy az alapszabályszerű igazgatósági tantiémek levonása után fennmaradó 89.893 korona 56 fillér a tartalékalap gyarapítására fordíttassék. A felmentvény megadása után dr. Beck Lajos úr az igazgatóságba egyhangulag beválasztatott.

A GLOGOWSKI ÉS TÁRSA CÉG „KARTOTHEK” OSZTÁLYA (Budapest VI., Andrásy-út 12.),

mint a Kerületi Munkásbiztosító Pénztárak, valamint az Országos Baleset-biztosító- és Munkásbetegsegélyző Pénztár szállítója, felhívja az összes Kerületi, Vállalati és Magánpénztárak, nemkülönbén Egyesületek és Testületek figyelmét, az egyéni törzslapok, tagok és egyéb nyilvántartások kezelésére kitűnően bevált „KARTOTHEK“-rendszerére. Bővebb felvilágosításokkal szívesen szolgálunk, sőt „KARTOTHEK“-rendszerünket az érdeklődőknek helyszínen vételkötelezettség nélkül bemutatjuk.

TAURIL

MAGYAR MUNKÁS
MAGYAR MUNKÁJA

a legtükéletesebb TÖMITŐ LEMEZ

EXPORT AZ EGÉSZ VILÁGBA.
ÓVAKODJUNK UTÁNZATTÓL.

Tauril központi elárusítási iroda:
Budapest, VI., Gyár-utca 26. sz.

A FOGÁPOLÁS legtükéletesebb eszköze

a Dr. EGGER-féle
Kalium chloricum-

FOGPA SZTA.

ORVOSILAG AJÁNLVA.

Főraktár NÁDOR-GYÓGYSZERTÁR
Budapest, VI., Uáci-körút 17. szám.

A BUDAI SZT. LUKÁCSFÜRDŐ

Nagyszállodájában és Thermal-szállodájában

lakás teljes ellátással naponként 10 kor.-tól
feljebb. Minden szoba kilátással a Dunára.

==== Kénes iszapfürdők és iszapborogatások. ====

A KRISTÁLY-forrás

szénsavval telített ásványvíze hasznos ital ÉTVÁGYZAVAROKNÁL és EMÉSZTÉSI NEHÉZSÉGEKNÉL.

A legtisztább és LEGEGÉSZSÉGESEBB asztali és borvíz. — Hathatós szomjcsillapító. — Óvszer fertőző betegségek ellen. SZT. LUKÁCSFÜRDŐ KÚTVÁLLALAT R.-T., BUDÁN.

BUDAI MÁRIA-FORRÁS

természetes sulfatos ásványvíz.
Ivókura hidegen vagy melegen.

INDIKÁLT:

1. Szív és véredények bajainál, arteriosclerosisnál és agyvérterlődésnél unicum és specifikum. 2. Gyomor-, bél-, máj- és epeutak bajainál. 3. Vese-, húgy- és ivarszervi bántalmaknál (húgycső, húgycsőtakár, vesefőveny, vese- és húgyhomok és vesemedencelob eseteiben). 4. Prostatobajoknál, méhbajoknál, köszvényél, (húgysavas diathesis, elhízásnál és cukroshúgyártnál). 5. Páratlan hatású gyermekhashajtó.

ELŐNYEI: 1. A vizeletet enyhén és biztosan fokozza, szabályozza és tisztítja (nátrium nitricum, magnesium sulfuricum és calciumchlorid tartalmánál fogva). 2. A bélműködést nagyobb tevékenységre serkenti. 3. Az étvágyat meglepően elősegíti. 4. Kevés szénsavat tartalmaz.

TELEFON 53-77. TELEFON 53-77.

BIENENSTOK VILMOS

RUGGYANTA-BÉLYEGZŐGYÁR ÉS VÉSŐ-INTÉZET

BUDAPEST. Fő-üzlet: CSAK
RAKÓCI-ÚT 64. SZ. Fiók-üzlet:
:: KÁROLY-KÖRÚT 18. SZ. ::

:: Gyártmányai: ruggyanta- és rézbélyegzők, pecsétnyomók, számozó- és lapszámozógépek, dombornyomó-sajtók, monogrammok, bélyegző- és előnyomtató-festékek, állandó festékpárnák, ruhajelző-festékek stb. :: ::

EZER HÁZ- ÉS VILLATELEK

A Budapest-Rákospalota-Veresegyház villamos vasut mentén, Veresegyház állomás mellett fekvő boheim-féle birtokból illatos akácfa-erdővel Roritott ezer házhelyet parcelláztam. — A villamos vasut, mely kora tavasszal lesz a forgalomnak átadva, naponta 76-szor közlekedik s Budapestről Veresegyházát 36 perc alatt éri el. — Azon telkek, melyek most kerülnek eladásra, négyszögölenként két koronával hat évi lefizetésre kaphatók, tavasszal ugyanezen telkek négyszögölenként már csak 3 koronával adatnak el. Előjegyzéseket elfogad Nemes Izidor irodája Kispesten, Fő-utca 10. szám. Prospektus ingyen.

JUSZT FERENC

LÁTSZERÉSZ

BUDAPEST, IV., MUZEUM-KÖRÚT 15. SZ.

Ajánlja őösen felszerelt látszerészeti árú raktárát. Saját készítményű szemüvegeket, valódi hegyi kristály üvegek; a legfinomabb Goerz és Busch féle látszóveket. A pénztár tagjai 15% engedményben részesülnek.

MAGYAR TÖRLŐGUMMI

kapható minden papirkereskedésben.

VÉDJEGYE:

Magyar címer a védjegye,
Magyar diák csak ezt vegye!

MAGYAR
RUGGYANTAÁRÚGYÁR
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST.

DIGESTOL GLÜCK

a legtokéletesebb emésztőpor.

Elősegíti az emésztést, fokozza a bélműködést és étvágyjavítólag hat. Javulva van a gyomor- és bél legkülönbözőbb bántalmainál, nehéz emésztés esetében, bélrenyheségnél, étvágytalanságnál stb.

Kapható minden gyógyszerárban.

Főraktár:

Glück-féle gyógyszerészeti laboratórium
Budapest, VIII., Rákóczi-tér 2.

☐☐ KÖRUTI FÜRDŐ ☐☐

Budapest, VII., Erzsébet-körut 51. sz.

A főváros gócpontjában.

TISZTASÁGI- ÉS GYÓGYFÜRDŐ TELJESEN FELSZERELVE.

OSZTÁLYAI:

GÖZFÜRDŐ,
KAD « ÉS
HULLÁMUSZODA

VÍZGYÓGYINTÉZET,
FANGÓ «
SZÉNSAVAS ÉS

SÓS FÜRDŐK.

Mind a 7 osztály télen és nyáron egyaránt teljes üzemben. Orvosi rendelés és felügyelet.

'MATADOR'

RUGGYANTA ÉS
BALATAMŰVEK
RÉSZV.-TÁRS.

POZSONY-LIGETFALU.

■ ■ ■

*Műszaki ruggyanta-
árúk és balataszif-
gyártása.*

Kizárólag viszonteladókkal dolgozunk.

Vezérképviselet és raktár

BARTA GYŐZŐ

Budapest, VI., Dávid-utca 1/B.

AEROLITH

KIS J. JENŐ

okl. mérnök szabadalma

Az „AEROLITH“

a modern építkezésnek *építőköve*,
mellyel nemcsak *gyorsan* és *olcsón*,
de az *egészségügyi* követelmények-
nek legmegfelelőbben lehet épít-
kezni.

Az „AEROLITH“-

falak szárazak, szellőztethetők és
kivül-belül bármely módon még
kiégetéssel is deszinficiálhatók.

Az „AEROLITH“

ezért kiválóan alkalmas kórházak,
iskolák, munkáslakások, műhelyek
stb. építésére.

Bővebb felvilágosítással készségesen szolgál

KIS J. JENŐ

okl. mérnök, építési vállalkozó, szab.
Aerolith-, cementárú- és
terracit-gyáros

Budapest, V., Pozsonyi-út 19.

HIRSCH és FRANK

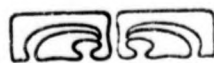
Budapest-salgótarjáni gépgyár és
vasöntő részvénytársulat. BUDA-
PEST, VI., ARÉNA-ÚT 132. sz.

☐ Külön osztály: TÉGLAGYÁRI GÉPEK. ☐
Gyárt: FALITÉGLA- S CSERÉPSAJTÓKAT,
TÉGLAGYÁRTÓ- ÉS ANYAGMEGMUNKÁLÓ-
☐ GÉPEKET, legújabb és legjobban bevált ☐
☐ szerkezetekben. ☐

Elvállalja anyagvizsgálatok kivételét és
TELJES TÉGLAGYÁRI TELEPEK LÉTESÍTÉSÉT

Tervek és költségvetések díjtanul. ☐ ELSŐRANGÚ REFERENZIÁK.

AUTOMOBILOK ACETYLEN LÁMPÁK

≡ BÁRDI JÓZSEF ≡
AUTOMOBIL RÉSZV.-TÁRS.
BUDAPEST, VI., MOZSÁR-U. 9. SZ.

TELEFONSZÁM 50—81.

BUNZL ÉS BIACHBUDAPEST, IX. KERÜLET
SOROKSÁRI-ÚT 94. SZÁM.Vesznek és eladnak mindennemű ron-
gyokat és papirhulladékot. Állandó nagy
raktár tisztítórongyokban.Budapest, IV. ker., Károly-körút 26. I. em.
fogtechnikai és fogorvosiműtermünkben készí-
tünk (a gyökér eltávo-
lítása nélkül is) termé-
szethű fogpótlásokat
aranyban és (vulcanit)
kautschukban száj-
padlás nélküli fogpó-
tlások, u. m. arany-
koronák, csapos fogak és aranyhidak a leg-
művészebb kivitelben. Továbbá arany, porcellán,
cement és amalgam töméseket (plombák), fog-
huzás teljes érzéstelenítéssel.**Edelmann József dr. és Márffy Arthur**
egyet. orvos — fogorvos.Rendelés 9—6-ig. ☐ Ünnepnap 9—1-ig.
Mérsékelt árak! Lift Villamos megálló.**GARAY SAMU**
== ÉS TÁRSA ==sebészeti-, mű-, BUDAPEST, IV.
kötőszel- és vil- Kossuth Lajos-
lanygép-gyártók. utca 1. szám.
(Ferenciek bazára). Gyár ugyanott az udvarban.A budapesti és számos vidéki
kerületi munkásbiztosító pénztár
és betegsegélyező egyletek szer-
ződéses szállítói ajánlják saját
készítményű sérvkötő, haskötő,
orthopädia-gépeiket; műlábak,
műkezek, lábgepek, mellfűzők
és összes egyéb betegápolási
gyártmányaikat és orvosi mű-
szereiket, valamint rendelő inté-
zeteknek szükséges vasbutor és
— egyéb berendezéseiket. —**JUTÁNYOS GYÁRI ÁRAK!**
javításokat gyorsan és olcsón teljesítenek.
PÁRTOLJUK A MAGYAR IPART!**„Continental“
Pneumatik**legjobb gyártmány
kerékpárok, hintók
és automobilon ke-
:: rekei részére. ::**ÖSTERREICHISCH-
AMERIKANISCHE
GUMMIFABR. A.-G.**
WIEN, XIII., BREITENSEE.Raktár Budapesten:
DÉRY GYULÁNÁL,
VI. ker., Révay-utca 6. szám.**A MAGYAR ÁSVÁNYVIZFORGALMI ÉS KIVITELI RÉSZV.-TÁRSASÁG**

BUDAPEST, V., BÁTHORY-UTCA 5. SZ. (TELEFON 162—84.)

A KÖVETKEZŐ GYÓGVIZEKET HOZZA FORGALOMBA:

Borszéki, az ásványvizek királya, angolkór és vérszegénység ellen páratlan gyógy-
szer. Mint üdítő és hűsítő ital a legelső minden vizek között.**Borhegyi**, kiváló nedvhajtó, dús lithiumtartalommal.**Előpataki**, páratlan gyógyszer: gyomor, vese, lép, máj- és epebetegségeknek.**Bodoki Matild** borviz a legtisztább és legértékesebb lugos savanyúvíz. Mint élvezeti víz kellemes és egészséges. Pezsgővel és borral pompás ital.**Répati víz**, biztos sikerű gyógyszer mindenféle hurutos bántalmaknál.**Sztojka sósvíz**, rekedtség, köhögés és nátha ellen. Cukorbetegségeknek speciális gyógyszer.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁSVÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Rózsa-utca 29. Telefon 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

TARTALOM: Cikkek: A drágaságról. Dr. Thirring Gusztávtól. — Küzdelem a munkanélküliség ellen. Dr. Pap Dezsőtől. — A munkakamarákról szóló német törvénytervezet. — A munkaképesség csökkenésének objektív mérése. Dr. Lukács Hugótól. — Ipari betegségek kongresszusa. — Magyar közéleti jelszavak és az angol munkásszövetségek munkásvédelmi programja. — Munkaközvetítés Ausztriában 1907, és 1908-ban. — Szemle: Munkásbiztosítás: A gyógyszerészek ügyében. — Nemzetközi konferencia a szociális biztosítás ügyében. — Kölcsönösség a magyarországi és horvátországi országos pénztárak között. — Magánalkalmazottak biztosítása Ausztriában. — A szociális biztosítás költségei. — A szabadorvosválasztás mintájára. — Szociális egészségügy: Öröklött syphilisben szenvedő gyermekek gyógyintézete. — Szájápolás és tüdővész. — A tuberkulózist és az ellene való védekezést ismertető vándormúzeum. — Tejházikók felállítása. — Rongyok teldolgozásánál betartandó ovszabályok. — Nyitott kokszkályhák épületek szárításánál. — Munkásvédelem: Nemzetközi pályázat balesetelhárító készülékekre. — A fehér foszfor eltiltásának kérése. — Állami szállításoknál és munkáknál kikötendő munkásvédelmi intézkedések. — Társadalmi problémák a színésznők életében. — Csecsemővédelmi országos központ. — Munkáslakások építése Nápolyban. — Munkaviszony: A bérítetés törvényes szabályozása. — A munkaidő szabályozása a bányaszatban. — Munkaviszony Németországban. — Munkanélküliség az Egyesült-Államokban. — Kivándorlás Kanadába. — Joggyakorlat: Betegsegélyezés. — Balesetbiztosítás. — Szakirodalom. — Hirdetések.

1910. május 1-től VI. kerület, Teréz-körút 54. szám, a nyugoti pályaudvarral szemben, a Podmaniczky-utcai sarokházban.

LIBÁL és MÄRZ

optikai intézet motor-hajtással

BUDAPEST, VI. KER.,
PODMANICZKY-U. 8.

Telefon 99-56. □ Törzsüzlet 1846-ban alapítva

Csüptető- és szemüveg-különlegességek. Színházi látcsövek és távcsövek. Hőmérők. Nagyítók. Üvegműszerek. Laterna magikák. Rajz- és mérőeszközök. Barométerek és nedvességmérők. Tájélok. Szög- — dobok — tükrök és prizmák. Különléle fajsúlymérők (areometerek). Fényképészeti kamarák és kellékek. SPECIALISTÁK: Törv. védett gyári villamosjelző és csirkeköltő-hőmérőkben. Úgyszintén különféle munkás szemüveg és respirátorokban. A legtöbb budapesti és vidéki munkás- és betegsegélyező pénztárak szerződéses szállítói.

Elszakíthatlan
munkásöltöny

Orvosi boncköpeny
Orvosi rendelő kabát
Gyógyszerészköpeny
Vegyészköpeny

GÜTMANN J. ÉS TÁRSA

Budapest, Rákóczi-út 13.
Minta és árjegyzék ingyen és bérmentve.

ASTHAMA BETEGEK GYÓGYINTÉZETE

Dr. GLÜCK-féle INHALATORIUM
ANDRÁSSY-ÚT 87. SZÁM. (KÖRÖND.)

Bejáró és bentlakó betegek részére.
Szobák pensióval mérsékelt árban.

VÉDEKEZZÜNK A TÜDŐVÉSZ ELLEN!

Követeljünk mindenütt „SALUBRITAS“ köpöedényt

„SALUBRITAS“

BUDAPEST, VII. KER., GIZELLA-ÚT 43.

TELEFON 114-35.

TELEFON 114-35.

Szent-Margitszigeti üditővíz

A legkiválóbb szénsavval telített ásványvíz.

Mint asztali víz nagyon kellemes,
jó hatása, egészségápoló ital. —
A Szent-Margitsziget gyógyfürdő
felügyelősége saját kezelésében.
Telefon 36-52. Telefon 36-52

Minden jobb fűszerüzletben
és vendéglőben kapható.

Császárfürdő Budapest.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hév-
vizű gyógyforrásai páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják
vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m. a gőzfürdőt, a külön-
és közös iszapfürdőt (iszapborogatások), a porcellán- és márványfürdőket.
Ezekből a dús gyógyforrásokból kapja vizét a női- és a férfiuszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúzos bántalmak és
idegbajok ellen, hanem sok más betegségeknek is általánosan elismert. Ivó-
kurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál.

Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez
van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és
zenedij nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld

az igazgatóság.

Kapható minden jobb bőr-, cipő- és divatárú kereskedésben.

PALMA
A VALÓDI
KAUCSUK
CZIPŐSAROK

Kapható minden jobb bőr-, cipő- és divatárú kereskedésben.

COALTAN

(UNG. CASEINI C. COALTHARO 10% ET ACID.
SALICYLICO 1%)

ALKALMAZÁSA:

Primaer és secundaer dermatitiseknél;
nedvedző vagy hámló, chronikus, se-
borrhoeás, licheonid eczemáknál; pso-
riasisnál, a trychophythisis különböző
eseteinél.

A kenőcs a kőszénkátrány összes
hatóanyagait változatlan állapotban tar-
talmazza 10% mennyiségben, azonkívül
1% salicylsavat.

ELŐNYEI:

10 perc alatt zománcszerűen megszá-
rad, száradás után szagát elveszti, égető
érzést még hámfosztott helyen sem
okoz, a ruhát nem piszkítja, lemosható
langyos vízzel, aetherrel vagy rectificált
benzinnel.

Egy nagy tubus ára 1 korona 50 fill.

KÉSZITI: „ARANY OROSZLÁN”
GYÓGYSZERTÁR, BUDAPEST,
III. KER., LAJOS-UTCA 28. SZ.

Minden gyógyszerertárban kapható. TELEFON 2-66.

MÁLNÁSI SICULIA GYÓGYVIZ

az összes hurutos bántalmaknál pótolhatlan.
A gyomorégést azonnal megszünteti. —
Hatásában fölülmulja a continens ösz-
szes hasonló gyógyvizeit és különösen
javaltatik a gége, torok, tüdő, vese, hólyag
és a belek hurutos bántalmainál.

MINDENÜTT KAPHATÓ. Főraktár: BRÁZAY BUDAPEST.